

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 4 FEBRUARI 1948

No. 1604

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers. (Redacteur-Secretaris).
Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	83
Sommaire, summaries	83
De toekomst van de Nederlandse betalingsbalans door Prof. Dr J. Tinbergen en Dr P. C. van Traa	84
Het ontwerp-Werkloosheidswet door Mr Dr A. A. van Rhijn	87
De publieke kapitaalmarkt in 1947 door D. C. Renooy	89
Het „Netherlands Government Food Purchasing Bureau" te New York van 1941—1946 (I) door H. J. de Koster	91
Boekbespreking:	
Prof. Bruno Kuske, „150 Jahre Kölner Handelskammer", bespr. door Mr W. F. Lichtenauer	93
Internationale notities:	
Buitenlandse goud- en dollarsaldi in de Verenigde Staten	94
De „vrije" franc	94
Ontvangen boeken en brochures	95
Geld- en kapitaalmarkt	95
Statistieken:	
Bankstaten	95
In- en uitvoer van Nederland	97
Overzicht der laatste vier verkorte balansen van De Neder- landsche Bank	97
Havenbeweging	97
Emissies in December 1947	98
Productie en export van natuurrubber	98

DEZER DAGEN

zou men gaarne van vrede spreken. Driehonderd jaar, immers, was het geleden, dat de vrede van Münster werd ondertekend. Een schone gelegenheid om de eendracht van het land op afwijkende wijze te belichten en erudiete parallellen te trekken. Niet de sobere wijze van herdenking vooral, doch een schokkend bericht, heeft dit alles weggeschoven. Gandhi, één der weinigen van wie zijn tijd reeds een legendevorming ten goede kon beginnen, is vermoord. Met hem viel de laatste fictie van een verbroederd India, na hem vielen reeds weer velen, die de wereld slechts tot cijfers gebundeld telt.

In deze sfeer ziet men met meer perspectief naar de Indonesische gebeurtenissen. De wapenstilstand is op 1 Februari officieel ingegaan; er zijn daartoe althans goede voornemens. De Commissie van Drie, die den Haag bezocht, zag een conflict omgezet in een constructieve oplossing. Hetgeen bewijst, dat een zekere afstand van de problemen aan het oog de kleine mankementen helpt verhelten.

Hoe ver moet men weg gaan staan, om de lijnen van het economisch en financieel beleid der Franse Regering van deze week te zien convergeren? Op het eerste gezicht is het een warwinkel van goedbedoelde tegenstrijdigheden. Aan de devaluatie van de franc werd een vrije markt in harde valuta verbonden, teneinde de bezitters daarvan het vaderlands gebaar van afstaan in ruil voor francs te verzoeten. Teneinde dit wetsontwerp te bereiken, was een koppelverkoop met een wetsontwerp tot intrekking en blokkering der biljetten van fr. 5.000 noodzakelijk. Teneinde dit in een beter licht te plaatsen, werd bij amendement aan de Regering de bevoegdheid ontnomen om de geblokkeerde rekeningen in beslag te nemen voor belastingen of kapitaalheffingen. Tenslotte wilde men de boeren, „pauvres paysans", die bij dit alles wellicht enig belang hebben, doen blijken, hoe de Regering het beste met hen voor had. Besloten werd, de juist aangenomen dwangwet op de achtergehouden graanvoorraden meer de pastorale te doen benaderen. Onmiddellijk aangegeven voorraden zijn thans voor 75 pCt vrij van belasting. Bovendien krijgt de landbouw financiële hulp. Het is het omgekeerde klokkenspel, eerst slaan, dan spelen.

In Groot-Brittannië is men kennelijk niet ver genoeg verwijderd, om de melodie reeds zuiver te vinden. Rond Westminster is deze week nog wat nagegromd, waarbij de gedachten verwijden bij de toekomstige koerslijn van het pond sterling. Te nerveuzer waren deze gedachten, doordat in de Verenigde Staten de op zichzelf aanlokkelijke gedachte om de cijfers van het Marshall-plan boekhoudkundig op de goede lijntjes te plaatsen, economisch barre gevolgen dreigde te hebben. Een geschil over de budgetaire verdeling der eventuele hulp aan Europa ging over in een geschil over de omvang van de hulp. Bovendien bleken intern goede bedoelingen duur. Over het derde kwartaal van 1947 zijn de kosten van de winning van een ton steenkool met 9 d. gestegen. De „National Coal Board" schreef dit toe aan de invoering van de vijfdaagse week en vacantes.

Zo is men, in het driehonderdste of in het derde jaar na de vrede, nog geenszins vrij van zorgen. Maar onvervaard wordt er verdergegaan. De Benelux-landen hebben hun ministers tot elkaar doen komen. Niet in alle opzichten, bijv. over internationale valutaquaesties, kon men één standpunt vinden. Doch vooruitgang kon worden gemeld.

Men blijft werken in de gedachte van Vondels „Leeuwen-
dalers", geschreven ter viering van de vrede van Munster:

Zo blus den brand der landgeschillen:
Vereenig Zuid- en Noorderzij.

HAV BANK - SCHIEDAM
PERSONEEL-VERZEKERING

Behandeling van alle
 bankzaken

* *

Bezorging van alle
 assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
 DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

GEMEENSCHAPPELIJK INSTITUUT v. TOEGEPASTE PSYCHOLOGIE

met medewerking der R.K. Universiteit en de Kath. Econ. Hogeschool
 Nijmegen, Berg en Dalscheweg 97 - Heerlen, Stationsstraat 59
 Tilburg, Wilhelminapark 25 - Eindhoven, Dommelhoefstraat 8

Arbeidsanalyse - Personeelsselectie

Koninklijke
 Nederlandsche
 Boekdrukkerij

H. A. M. Roelants
 Schiedam

The Statist

of January 31

contains a special Supplement on The Netherlands and the Netherlands East Indies

CONTENTS

Foreword by His Excellency Jonkheer Michiels van Verduynen,

Post-War Financing Problems in the Netherlands by His Excellency Professor Pieter Liefstinch,

The Economic Relations between the Netherlands and Germany by Dr H. M. Hirschfeld,

Economic Relations in the Netherlands by Dr G. W. M. Huysmans,

Economic Relations between the Netherlands and the British Commonwealth by Dr K. P. van der Mandelé,

British Trade with the Netherlands by Sir Frank Newson-Smith,

Banking in the Netherlands by Dr H. F. van Leeuwen,

Insurance in the Netherlands by Dr J. W. Gratama,

Agriculture in the Netherlands by Dr H. J. Fritema,

Ocean Shipping and the Netherlands by Dr J. J. Oyevaar,

The Bevin Plan by F. J. Houwert,
 Utrecht and its International Fair by J. Milius Etc., Etc.

Copies can be obtained from **THE STATIST**
 51, CANNON STREET, LONDON, E.C. 4.
 Price 1/2d. per copy, post free.

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.
 Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
 Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
 BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

Maakt gebruik

van onze speciale rubriek
 „Vacatures” voor het
 oproepen van sollicitanten
 voor leidende functies
 (zie pagina 98 en 100)

**N.V. KONINKLIJKE
 NEDERLANDSCHE
 ZOUTINDUSTRIE**

Boekelo • Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
 zoutzuur, (alle kwaliteiten)
 vloeibaar chloor
 chloorbleekloog
 natronloog, caustic soda.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Prof. Dr J. Tinbergen en Dr P. C. van Traa, *De toekomst van de Nederlandse betalingsbalans.*

Het vraagstuk, hoe de betalingsbalans tot sluiting te brengen, is het centrale vraagstuk van de Nederlandse volkshuishouding geworden. Nodig is in de eerste plaats opvoering van de productie en bovendien verbetering van de verhouding export-import, uitgedrukt in gebruikte eenheden productiefactoren. Dit laatste kan geschieden door verhoging van onze efficiency en door een betere samenstelling van ons „exportpakket”.

De toekomstige ontwikkeling van de wereldmarkt hangt nauw samen met de ontwikkeling van de nationale inkomens der verschillende landen. De meest omvattende studie op dit gebied is van Colin Clark („The Economics of 1960”). Hierop zijn echter enkele correcties nodig. Na aanbrengen hiervan en onder bepaalde veronderstellingen kan voor 1952 een goederenuitvoer van f 3,5 à f 4 mld, een invoer van f 4 à f 4,5 mld worden verwacht; rekening houdend met de dienstenbalans wordt aldus in 1952 het evenwicht in de betalingsbalans reeds dicht benaderd. Is dit niet het geval, dan zal het nodig zijn het evenwicht doelbewust na te streven: aanpassing van het binnenlandse prijspeil aan de eisen van de wereldmarkt.

Mr Dr A. A. van Rhijn, *Het ontwerp-Werkloosheidswet.*

Dit ontwerp, kortgeleden bij de Tweede Kamer ingediend, is op drie algemene beginselen gebouwd: 1. de kring der verzekerden wordt verruimd, doordat alle werknemers beneden de loongrens van f 6.000 worden verplicht zich te verzekeren, 2. aan de werkloosheidsverzekering gaat een *wachtgeldverzekering* vooraf, 3. de uitvoering geschiedt door *bedrijfsverenigingen*. Tussen wachtgeld- en werkloosheidsverzekering bestaat een aantal verschillen, en wel in de verdeling der onkosten, in premie en in duur en bedrag der uitkering. Tegen het feit, dat invoering van een werkloosheidsverzekering een financiële last betekent, kan worden ingebracht ten eerste, dat Nederland het in de toekomst niet zonder een dergelijke verzekering kan doen, ten tweede, dat thans, nu er vrijwel geen werkloosheid is en dus behoorlijke reserves kunnen worden opgebouwd, het ogenblik van invoering wel zeer geschikt is.

D. C. Renooij, *De publieke kapitaalmarkt in 1947.*

De publieke kapitaalmarkt werd in 1947 gekenmerkt door een sensationele inzet: de 3—3½ pCt Nederlandse Staatslening 1947, en een niet minder sensationeel slot: de emissie Koninklijke. Eerstgenoemde lening kan worden beschouwd als een sluitsteen in de lage-rentepolitiek der Regering; de emissie Koninklijke heeft, zodra geruchten erover de ronde gingen doen, zowel de effectenbeurs als de emissiemarkt beheerst. In vergelijking met 1946 is in het afgelopen jaar de vraag op de kapitaalmarkt in de richting van het bedrijfsleven verschoven. Het lijkt niet onwaarschijnlijk, dat ook in 1948 het bedrijfsleven een grote emissie-activiteit zal ontplooiën, omdat de prijsstijgingen op allerlei gebied de investeringsprogramma's nog steeds duurder maken.

H. J. de Koster, *Het „Netherlands Government Food Purchasing Bureau” te New York van 1941—1946 (I).*

In het licht van de parlementaire enquête naar het Londense beleid geeft dit artikel een documentair overzicht van de werkzaamheden van het hierboven genoemd Bureau. Nederland was het enige land, dat reeds in 1941 een aanvang maakte met aankopen in het Westelijk half-rond van voedsel en textiel. De experimenten met langdurige opslag van minder houdbare grondstoffen zijn geslaagd; na aftrek van opslagkosten over vier jaren resulteerde een deviezenwinst van \$ 7,5 miljoen. Het „Food Bureau” heeft met geringe personeelsbezetting een belangrijke taak voor onze wederopbouw vervuld.

SOMMAIRE.

Professeur J. Tinbergen et Dr P. C. van Traa, *L'avenir de la balance des paiements aux Pays-Bas.*

Cet article contient une analyse quantitative du développement possible de la balance néerlandaise des paiements. Partant de l'étude de Colin Clark „The Economics of 1960” et prenant en considération certains hypothèses, les auteurs conclurent qu'il n'est pas impossible que la balance néerlandaise des paiements soit en équilibre en 1952.

Dr A. A. van Rhijn, *Le projet de loi concernant le chômage.*

Ce projet récemment déposé par le Gouvernement propose l'élaboration d'un système de traitement de disponibilité, à compléter par un système d'assurance contre le chômage au cas où le chômage se maintiendrait après un certain temps. Le projet a été déposé en temps utile puisqu'il n'y a pas de chômage, pour le moment, aux Pays-Bas.

D. C. Renooij, *Le marché des fonds publics aux Pays-Bas en 1947.*

Pendant l'année 1947 les événements les plus marquants sur le marché néerlandais des fonds publics ont été les emprunts gouvernementaux à 3 et 3½% au début de l'année (consolidation de la politique de monnaie à bon marché), et la récente émission d'actions et d'obligations par la Royal Dutch. En 1947, les affaires ont été plus volumineuses au marché des fonds publics, qu'en 1946.

H. J. de Koster, *Le „Netherlands Government Food Purchasing Bureau” à New York de 1941 à 1946 (I).*

Pendant la guerre, plusieurs organisations néerlandaises ont été établies dans l'hémisphère occidental, pour l'achat de matières premières et de marchandises en vue de la reconstruction d'après guerre. L'article donne un aperçu historique des travaux de quelques-uns de ces organismes. En général, les achats effectués par les Pays-Bas, peuvent être considérés comme un succès pour le pays.

SUMMARIES.

Professor J. Tinbergen and Dr P. C. van Traa, *The future of the Dutch balance of payments.*

This article contains a quantitative analysis of the possible development of the Dutch balance of payments. Starting from Colin Clark's „The Economics of 1960” the writers, taking into account some hypotheses, contend that it is not impossible that the Dutch balance of payments will be in equilibrium in 1952.

Dr A. A. van Rhijn, *The Dutch Unemployment Bill.*

This bill, recently introduced by the Government, proposes a system of half-pay, to be followed by a system of unemployment insurance if unemployment remains in existence after a certain lapse of time. The bill has been introduced in due time because at present there is no unemployment in the Netherlands.

D. C. Renooij, *The Dutch capital market in 1947.*

During 1947 the two outstanding events in the Dutch capital market were the 3—3½ pCt Government Loan in the beginning of the year (consolidating the cheap money policy) and the recent Royal Dutch issue. Business demand for funds was stronger than in 1946.

H. J. de Koster, *The Netherlands Government Food Purchasing Bureau, New York, 1941—1946 (I).*

During the war several Dutch purchasing organisations were established in the Western Hemisphere in order to buy goods for postwar reconstruction purposes. The article gives a historical survey of the work of some of these organisations. Generally spoken the Dutch purchasing policy has proved to be a success.

DE TOEKOMST VAN DE NEDERLANDSE BETALINGSBALANS.

Inleiding.

Door directe en indirecte oorlogsgevolgen is de Nederlandse betalingsbalans, evenals die van Engeland, in ernstige wanorde geraakt. De inkomsten uit overzeese beleggingen, zijn als actiefpost verdwenen en het is niet waarschijnlijk, dat zij hun vroegere omvang ooit weer zullen bereiken. De uitvoer is zeer beperkt, voorlopig vooral als gevolg van de in vergelijking tot 1938 sterk gedaalde productie van ons land. Wanneer deze zich weer zal hebben hersteld, zal zich het nu reeds merkbare feit in grotere omvang doen gevoelen, dat als afzetgebied Duitsland een flinke knauw heeft gehad. Voor de doorvoer naar Duitsland geldt dit evenzeer.

Daartegenover is de invoer van voedingsmiddelen en consumptiegoederen weliswaar beperkter dan vóór de oorlog, doch die van productiemiddelen — in verband met de noodzakelijke wederopbouw — groter.

Een en ander is uitgelopen op een tekort op de handelsbalans in 1946 van ca f 1,4 mld, welk deficit voor 1947 nog groter, ca f 2 mld, is geworden. De redenen voor deze stijging zijn enerzijds de sterk gestegen prijzen op de wereldmarkt, anderzijds het op gang brengen van onze productie, waarvoor grotere invoeren zowel van grondstoffen als van productiemiddelen nodig zijn. De vooruitzichten ten aanzien van de prijzen voor 1948, alsmede ten aanzien van de in verband met de slechte oogst van 1947 noodzakelijke voedselinvoeren, maken het beeld niet gunstiger.

Het is duidelijk, dat dit niet zo kan blijven; het vraagstuk, hoe de betalingsbalans tot sluiting te brengen, is het centrale vraagstuk van de Nederlandse volkshuishouding geworden. In de tot nu toe verschenen beschouwingen over dit onderwerp zijn enkele aspecten, met name de zuiver economische, enigszins verwaarloosd.

Voor de oplossing zal het uiteraard van groot belang zijn, dat de productie wordt opgevoerd en hiertoe een verdere industrialisatie plaats vindt¹⁾. Doch alleen een vergroting van de productie, hetzij kwalitatief, hetzij kwantitatief, is niet voldoende.

Nodig is bovendien een verbetering van de verhouding export-import uitgedrukt in gebruikte eenheden productiefactoren. Deze kan op twee wijzen tot stand worden gebracht:

1. door verhoging van de efficiëntie van de door ons gebruikte productiemiddelen en

2. door een betere samenstelling van ons exportpakket.

Het eerste betekent, dat ieder goed, ons zo min mogelijk aan productiemiddelen moet kosten en daardoor ook een minimum aan andere producten, waarvan de voortbrenging nu achterwege moet blijven, omdat de productiemiddelen in andere richting worden aangewend. Anders gezegd: de „opportunity costs” moeten laag zijn in verhouding tot het buitenland. Een daling van de „opportunity costs” moet ons in staat stellen meer te exporteren zonder in gelijke mate zelf (andere) goederen te moeten missen. Dit is nog in bijzondere mate van belang voor ons land, dat in zulke hoge mate op buitenlandse grond- en hulpstoffen als ook op buitenlandse kapitaalgoederen is aangewezen. Verhoging van efficiëntie moet ons in staat stellen meer te produceren en meer te exporteren, zonder dat de stijging van de hiervoor noodzakelijke import het positieve effect voor onze betalingsbalans teveel afbreuk doet.

Het tweede betekent, dat wij ons meer moeten toelagen op productie en export van die goederen, die het buitenland inderdaad nodig heeft. Ook het buitenland is verarmd en wenst zijn aankopen uit andere landen zoveel mogelijk tot het strikt noodzakelijke te beperken. Door ons meer toe te leggen op productie van goederen, die het buitenland

minder als luxe en meer als noodzakelijk beschouwt, kunnen wij voor onze geëxporteerde goederen een hogere prijs vragen en kunnen wij dus ook een grotere import terugontvangen. Wat wij maken, moet dus door het buitenland van ons worden begeerd, omdat men daar het product als zodanig graag wil hebben en omdat wij het goedkoper of beter maken dan een ander land.

De beide genoemde vereisten hangen dus met elkaar samen. Wij moeten ons toelagen op datgene wat het buitenland nodig heeft en waarin wij tevens uitblinken in efficiëntie. En dit laatste zal ons waarschijnlijk de meeste zorgen baren. Om in een werkelijk voordelige positie te komen is niet voldoende, dat onze arbeidsproductiviteit stijgt, zelfs niet dat deze in dezelfde mate omhoog gaat als die in het buitenland. Pas als onze arbeidsproductiviteit — zij het maar op bepaalde gebieden — meer omhoog is gegaan dan die van het buitenland sinds 1938, pas dan hebben we op die gebieden een voorsprong gekregen, welke iets goed kan maken van al datgene wat wij op andere gebieden aan efficiëntie verloren.

In zoverre als wij niet slagen in het sterker verhogen van onze efficiëntie dan andere landen, zullen wij ons moeten tevreden stellen met een lagere prijs voor dezelfde producten, hetgeen betekent een lagere levensstandaard dan anders mogelijk zou zijn geweest.

In het volgende wordt getracht op deze aspecten iets nader in te gaan, ten einde daarmee een grondslag te leggen voor een inzicht in hetgeen er van volk en Regering te dezer zake moet worden verlangd.

Globale schets van de samenhang der verschijnselen.

Onze uitvoer zal uiteraard afhangen van de buitenlandse vraag naar onze producten. Deze vraag zal groter zijn naarmate het nationale inkomen van onze afnemers groter is en naarmate wij zelf beter kunnen concurreren.

De huidige schaarste en het nog alom heersende bilaterale maken het op het ogenblik nog mogelijk, dat een land een zeker goed koopt uit een bepaald ander land, terwijl een derde land ditzelfde artikel goedkoper aanbiedt. Naarmate echter de goederenhonger tot normalere proporties zal zijn teruggedrongen en het handels- en betalingsverkeer een weer wat meer multilateraal karakter herneemt, zal dit anders worden. Er zullen zich dan voor de voornaamste goederen (vooral grondstoffen) weer wereldmarktprijzen vormen als gevolg van een herlevende internationale concurrentie. Onder die omstandigheden zal voorts de verhouding tussen de prijzen onzer concurrenten en die van ons eigen land grotendeels afhangen van de efficiëntie, waarmede het buitenland werkt, en die, waarmede wij dit zelf doen. Deze verhouding zal dus ook in hoofdzaak bepalen, welk deel van de wereldvraag wij tot ons trekken.

Met dit alles hangt ten nauwste samen het nationale inkomen van de verschillende landen. Hoe groter de productie van een land en hoe groter de efficiëntie, hoe meer het op de wereldmarkt kan afzetten, hoe meer het kan terugkopen en hoe meer het aan de internationale ruil (in goederen) zal verdienen. Uiteindelijk gaat het hierbij uitloeiend, zoals gezegd, om de „opportunity costs”. De meeste productiemiddelen van ieder land zijn beperkt; meer maken van het één kost dan ook altijd minder maken van iets anders. Onze productie voor de export kost ons dus, dat wij de productie van andere goederen moeten beperken. De export is nu voor ons voordeliger naarmate de import, waartoe de export ons in staat stelt, ons een surplus oplevert boven de goederen, die wij door onze productie voor de export zelf niet kunnen maken. Dit surplus is onze winst. Wij mogen het echter niet omzetten in een evenredig grotere consumptie; dit surplus moet ons immers juist in staat stellen de import relatief kleiner te houden dan anders het geval zou zijn geweest en aldus onze betalingsbalans recht te trekken.

Uit dit alles blijkt een wisselwerking: een groot nationaal

¹⁾ Zie: Dr G. A. Kohnstamm. De toekomst van Nederlands industriële ontwikkeling, 's-Gravenhage 1947.

inkomen (een productie die èn groot in omvang èn efficiënt is) leidt tot een grote export en dus ook tot een grote vraag op de wereldmarkt, m.a.w. leidt tot een intensief en met vrucht deelnemen aan het internationale ruilverkeer; dit laatste echter vergroot op zijn beurt weer het nationale inkomen.

De toekomstige ontwikkeling van de wereldmarkt en van de Nederlandse uitvoer.

De toekomstige ontwikkeling van de wereldmarkt zal dus samenhangen met de ontwikkeling van de nationale inkomens der verschillende landen.

Over dit onderwerp hebben tot nu toe slechts enkele onderzoekers systematische berekeningen gepubliceerd. Zo heeft in de Verenigde Staten het „Twentieth Century Fund” een omvangrijke studie betreffende de aldaar te verwachten ontwikkeling gepubliceerd, terwijl in enkele andere landen, waar nationale planning wordt toegepast, eveneens pogingen zijn gedaan tot prognose van nationale inkomens. De meest omvattende poging is ondernomen door Colin Clark in zijn boek „The economics of 1960”. Colin Clark constateert daarin, dat een studie van de cijfers sinds het midden van de 19de eeuw doet zien, dat de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit een merkwaardig stabiel percentage van toeneming vertoont, wanneer men bijv. 10-jaarlijkse perioden beschouwt. Ook constateert hij, dat deze ontwikkeling door de eerste wereldoorlog niet blijvend is gewijzigd. De aanvankelijke inzinking heeft later plaats gemaakt voor een herstel, waardoor de oude trend weer is bereikt en voortgezet.

In het algemeen zal een overeenkomstig herstel na de tweede wereldoorlog langer op zich laten wachten. Zo heeft weliswaar het volume van de wereldhandel na de tweede wereldoorlog een nog snellere opgang vertoond dan na de eerste (na 1918 heeft het vijf jaar geduurd, alvorens de stand van 1913 wederom werd bereikt, terwijl nu na twee jaren de stand van 1938 weer wordt benaderd), doch men bedenke, dat deze opleving vermoedelijk voor een zeer groot deel het gevolg is van transacties, die voortspruiten uit de abnormale toestand, waaronder vele landen na de oorlog verkeerden. Vele van hen waren immers door vernieling van hun productie-apparaat gedwongen goederen te importeren, die zij spoedig weer zelf zullen maken, en importeerden, wegens uitputting van hun voorraden, meer dan normaal.

Tegen de vooronderstelling van Colin Clark, dat alle ontwikkelingslijnen — na verloop van zekere tijd — weer zullen samenvallen met de oude trends, kunnen uiteraard vele bezwaren worden aangevoerd: hij toont ons niet aan (en kan dat ook niet), dat de arbeidsproductiviteit zich inderdaad weer weldra overeenkomstig de oude trend verder zal ontwikkelen; hij onderschat (in verband met het feit, dat hij zijn arbeid reeds in 1941 afsloot) de omvang van de kapitaalverliezen door de tweede wereldoorlog; bovendien neemt hij aan, dat de kapitaalverstrekking door kapitaalrijke landen aan kapitaalarme gebieden (bijv. door de Verenigde Staten aan China) betrekkelijk vlot zal plaats vinden (de jongste ontwikkelingen in Oost-Azië doen hieraan enige twijfel opkomen). Op grond daarvan zal men de cijfers, die Colin Clark noemt (o.a. voor het nationale inkomen van de voormalige as-mogendheden èn van een aantal andere, door de oorlog hevig getroffen gebieden) niet kunnen overnemen. Na aangebrachte correcties kan een nadere beschouwing van zijn betoog niettemin nut hebben in verband met de algemene tendenties, waarvan hij het bestaan aannemelijk maakt.

Na de nodige correcties blijkt (het overigens wel bekende feit), dat onze clientèle van 1938 in vergelijking met de rest van de wereld geen goede perspectieven biedt. Er zal voor Nederland dus veel afhangen van een heroriëntering van zijn uitvoer naar gebieden, waarvan de perspectieven gunstiger zijn, zoals de gebieden, die zich aan het industrialiseren zijn; in het algemeen de landen aan de peri-

pherie, daarnaast ook de Verenigde Staten en Rusland.

Eén onzer heeft getracht om tot een schatting te geraken van de potentiële omvang van de vraag naar Nederlandse producten in 1952 onder twee verschillende hypothesen:

- A. onze uitvoer richt zich op dezelfde landen als in 1938;
- B. onze uitvoer slaagt erin een proportioneel gedeelte van de wereldhandel tot zich te trekken. Daarbij is in eerste instantie proportionaliteit aangenomen tussen de ontwikkeling der nationale inkomens van onze afzetgebieden en de vraag naar Nederlandse producten.

Uit de berekeningen blijkt, dat in het eerste geval een vergroting van de vraag tussen 1938 en 1952 van ca. 18 pCt, in het tweede van ca. 45 pCt kan worden verkregen.

Op deze percentages is vervolgens een aftrek van 15 pCt toegepast om tot uitdrukking te brengen, dat de samenstelling van ons exportpakket ook in 1952 nog niet geheel zal zijn aangepast aan de veranderde omstandigheden. De uitkomsten worden dus 102 pCt en 138 pCt van onze uitvoer van 1938. Voor het vervolg wordt voorzichtigheids-halve uitgegaan van een cijfer van 105 à 115 pCt voor onze potentiële uitvoer in 1952. In hoeverre de potentiële uitvoer zal worden bereikt, zal afhangen van de omvang onzer productie en van de verhouding van ons prijsniveau tot dat van onze concurrenten. Aannemelijk kan worden gemaakt, dat de genoemde prijsverhouding in vergelijking tot 1938 weinig verandering behoeft te ondergaan, indien de loonstijging binnen matige grenzen blijft. De reële uitvoer wordt daarom eveneens op 105 à 115 pCt van 1938 gesteld. Het waardebedrag van de aldus geschatte uitvoer kan wellicht worden benaderd door vermenigvuldiging met de prijsindex, welke thans op 360 (1938 = 100) staat en voor 1952 op 10 pCt lager wordt aangenomen. Zódoende wordt een waarde, tegen prijzen van 1952, van ca. f 3,5 à 4 milliard verkregen.

De toekomstige ontwikkeling van de nationale productie.

Het spreekt vanzelf, dat de toekomstige ontwikkeling van de nationale productie in hoge mate afhankelijk zal zijn van de vraag, of wij al dan niet een herhaling krijgen van de ernstige conjunctuurinzinking, die na de vorige wereldoorlog optrad. Te dien aanzien schijnen de vooruitzichten op het ogenblik aanmerkelijk gunstiger dan voor de oorlog. De houding, met name in de Verenigde Staten, ten aanzien van de conjunctuurpolitiek is grondig gewijzigd en ook deskundigen als Prof. Alvin Hansen zijn van mening, dat zelfs een republikeins bewind het niet zal laten komen tot een belangrijke omvang van de werkloosheid.

Wij nemen in het volgende aan, dat omstreeks het jaar 1952 geen belangrijke depressie zal heersen. De ontwikkeling van ons nationale inkomen zal dan afhangen van de ontwikkeling van onze beroepsbevolking en de arbeidsproductiviteit. Omtrent de eerste zijn vrij betrouwbare schattingen te maken; aangenomen wordt dat in 1952 13 pCt meer personen in het bedrijfsleven werkzaam zullen zijn dan in 1938. De toeneming van de arbeidsproductiviteit, die tussen 1946 en 1947 15 pCt bedroeg, zal allengs naderen tot het normale jaarlijkse percentage van 1,5 à 2 pCt. Een stand van 107 pCt van 1938 in 1952 lijkt zeer goed mogelijk. Dit betekent, dat het nationale product in 1952 121 pCt kan zijn van dat van 1938, voorzover het de bedrijven aangaat. Het aandeel van de Overheid in het nationale product zal na 1947 vermoedelijk wel teruglopen. Een nationaal product in prijzen van 1947 van f 11 à 11,5 milliard (in 1947 ca. f 9 milliard) lijkt mogelijk.

De toekomstige ontwikkeling van de invoer.

Zoals reeds werd opgemerkt, heeft de invoer steeds een nauwe samenhang vertoond met het nationale inkomen. Tusschen de jaren 1923 en 1938 heeft de invoerverhouding, dat is de verhouding tussen invoer en nationaal inkomen, wel schommelingen vertoond, doch deze kunnen voor een belangrijk gedeelte worden toegeschreven aan de directe

en de indirecte invloed van prijswijzigingen in binnen- en buitenland en voorts na 1933 aan de invloed van de contingenteringen.

Tracht men deze invloeden uit te schakelen, dan blijkt er een merkwaardig constante invoerverhouding te resulteren, van 39 pCt (in gemiddelde prijzen van bedoelde periode). Vermoedelijk is dit de resultante van twee elkaar tegenwerkende tendenties. De toenemende bevolking heeft op zichzelf de neiging te leiden tot een toeneming van de noodzakelijke invoeren, in het bijzonder van voedsel, terwijl daarentegen de voortschrijdende kapitaalintensivering, o.a. van de landbouw, en de plaats gehad hebbende industrialisatie waarschijnlijk een grotere mate van zelfvoorziening mogelijk hebben gemaakt. Gezien de neiging tot doelbewuste industrialisatie in de komende tijd en de daarmee te verkrijgen invoervervanging, lijkt het verantwoord om aan te nemen, dat bedoelde invoerverhouding in het jaar 1952 niet hoger zal zijn. Daarbij zullen echter wel de noodzakelijke correcties moeten worden aangebracht voor een eventueel gewijzigde stand der prijzen in binnen- en buitenland en voor een eventuele verdere beperking van invoeren. Deze laatste zal overigens niet zeer sterk kunnen zijn, wanneer men mag aannemen, dat het charter van de I.T.O. dan volledig in werking zal zijn. Onder de in het volgende nader uiteen te zetten veronderstellingen zal een invoer van ca f 4 à 4,5 milliard tegen prijzen van 1952 kunnen worden geraamd.

Substitutie.

Volgens de hierboven beschreven tendenties zou dus in 1952 een goederenuitvoer van f 3,5 à 4 milliard en een invoer van f 4 à 4,5 milliard kunnen worden verwacht. Geen rekening werd echter gehouden met de export van diensten (scheepvaart en handel); in verband hiermede is het geenszins onwaarschijnlijk, dat in 1952 het evenwicht in de betalingsbalans reeds dicht benaderd wordt: onze scheepvaart brengt thans reeds ca f 330 miljoen op.

Indien echter de tendenties, die in het voorgaande zijn beschreven, niet zouden leiden tot een sluitende betalingsbalans tegen ongeveer 1952 — het tijdstip, waarop naar alle waarschijnlijkheid de Amerikaanse credieten zullen eindigen — zal het nodig zijn, dat door doelbewuste maatregelen van economische politiek dit evenwicht wordt nagestreefd. Het klassieke middel hiertoe is een aanpassing van het binnenlandse prijsniveau aan de eisen van de wereldmarkt. Het is een bekend leerstuk uit de theorie van de internationale handel, dat een daling van het prijsniveau de uitvoer zal bevorderen en de invoer zal belemmeren.

Ten einde de vraag te beantwoorden, hoe sterk een daling van het prijsniveau noodzakelijk zal zijn om de betalingsbalans bijv. f 100 miljoen gunstiger te doen zijn, moet de elasticiteit van invoer en uitvoer bekend zijn. In de laatste jaren zijn hieromtrent vele statistische studies gemaakt, die globaal tot het resultaat hebben gevoerd, dat een verlaging van het binnenlandse prijsniveau met 1 pCt ten opzichte van het buitenlandse prijsniveau een vermindering van de invoer met ongeveer 0,5 pCt en een vermeerdering van de uitvoer van ongeveer 2 pCt (beide in volume berekend) tot gevolg heeft. Dit betekent in concreto, dat door een prijsdaling van die grootte onze betalingsbalans juist ongeveer f 100 miljoen gunstiger wordt.

Sluisom.

Aangezien de in het voorgaande deel van dit opstel weergegeven berekeningen niet vatbaar zijn voor controle door de lezers, zou het denkbaar zijn, dat zij de bewijskracht van het geleverde betoog niet hoog aanslaan. Aan deze lezers kan worden tegengeworpen, dat de uitkomsten toch in hoge mate overeenstemmen met datgene wat waarschijnlijk moet worden geacht, wanneer men uitgaat van de opgestelde voorwaarden.

Het is ongetwijfeld waar, dat in het economische leven steeds onder de oppervlakte sterke krachten aanwezig zijn, op grond van fundamentele economische verschijnselen, waarop men zich telkens weer moet bezinnen om niet het spoor bijster te raken door de feiten van de dag, die zich met een zeker geweld aan ons opdringen. Het is nu eenmaal zo, dat de ontwikkeling van de techniek in grotere mate aan de industrie en aan de productie van diensten dan aan de landbouw ten goede komt en dat hierdoor de industrie en de diensten voor de behoeftenbevrediging een steeds grotere plaats innemen, ten koste van de landbouw. Het gevolg is, dat steeds grotere percentages van de bevolking werk vinden in de industrie en de dienstverlening, en dat tegelijkertijd hun welvaartspeil stijgt. Deze ontwikkeling heeft zich ook in de laatste jaren met kracht voortgezet, maar de gevolgen worden verhinderd aan de dag te treden door de grote kapitaalvernietigingen en organisatorische verstoringen, die het gevolg waren van de oorlog.

Wat Nederland betreft, wordt het toekomstig welvaartspeil, dat door de zo juist geschetste krachten omhoog wordt gedreven, gedrukt door de grote verliezen, die wij leden, zowel in kapitaalbezit als in afzetmogelijkheden voor onze productie (Duitsland en Indonesië).

Voor de oorlog hadden wij, dank zij de inkomsten uit diensten, een sluitende betalingsbalans, niettegenstaande wij in aanzienlijke mate meer invoerden dan uitvoerden. In een nabije toekomst zullen wij — zo is de strekking van het in de vorige delen van dit artikel geleverde betoog — opnieuw een sluitende betalingsbalans kunnen hebben, doch uitsluitend op een relatief lager welstands-niveau dan wij voor de oorlog genoten.

Uit dit alles vloeit tevens voort, dat het bereiken van een nieuw evenwicht op de betalingsbalans, uitgaande van de veronderstelling van een betrekkelijk laag levenspeil, mogelijk kan zijn zonder dat de industriële ontwikkeling van Nederland, die ook in de afgelopen decennia regelmatig voortgang had, in tempo op onstuimige wijze zou moeten worden versneld. (Stelt men hogere eisen aan het levensniveau, dan zal uiteraard ook slechts een sterkere industrialisatie uitkomst kunnen bieden). De uitvoerige berekeningen maken derhalve ook voor hen, die ze niet in details kunnen volgen, aannemelijk en versterken de indruk, dat bij een voortzetting van een normale ontwikkelingslijn een evenwicht in de betalingsbalans omstreeks 1952 allerminst tot de onmogelijkheden behoort. Op dit punt is iets groter optimisme gerechtvaardigd dan in de laatste tijd in Nederland bij verschillende gelegenheden aan de dag trad. Doch men bedenke, dat gedurende de oorlog onze industrialisatie en vergroting van efficiëntie ten dele hebben stilgestaan, ten dele zich ontwikkeld hebben in negatieve zin (vernielingen, gedaalde arbeidsproductiviteit); pas als deze achterstand is ingehaald, kan er weer sprake zijn van een hervatting van het normale ontwikkelingsproces.

Reeds in de jaren voor de oorlog werd getracht de industriële ontwikkeling te bevorderen door doeltreffende maatregelen van overheidswege. Het voortzetten van de normale ontwikkelingslijn houdt dus in, dat het doelbewuste industrialisatiewerk van voor de oorlog moet worden voortgezet. Aangezien de omstandigheden in verschillende opzichten moeilijker zijn dan voor de oorlog, onze achterstand op velerlei gebied nog groot is en een aanpassing van ons industriële apparaat aan in vele opzichten gewijzigde omstandigheden noodzakelijk is, zal dit overheidsbeleid aan hogere eisen moeten voldoen dan voor de oorlog. Er is echter geen reden te veronderstellen, dat hier een taak ligt, waarvan de vervulling welhaast tot de onmogelijkheden moet worden gerekend. Dit optimistische geluid is echter — en dit moge tot slot nog eens worden onderstreept — alleen gerechtvaardigd, indien wordt voldaan aan de voorwaarden, die ook aan de berekeningen in het tweede deel van dit artikel zijn ten grondslag gelegd.

De huidige toestand is uitermate labiel. Wanneer de

onderlinge samenhang, die thans in het economische bestel van Nederland bestaat, wat betreft de hoogte van lonen en prijzen, met ruwe hand werd verstoord, dan zou het gevaar bestaan, dat Nederland zou vervallen in een chaos van de aard, welke zich thans in Frankrijk voordoet.

Het Nederlandse volk zal met name genoegen moeten nemen met een welvaartspeil, dat de snelle stijging van de technische mogelijkheden niet weerspiegelt en dat niet of slechts weinig uitgaat boven dat van 1938. Verder zal het een groot gedeelte van het nationale inkomen moeten reserveren voor besparingen, teneinde de noodzakelijke investeringen mogelijk te maken. Slechts indien aan deze voorwaarden wordt voldaan en indien het gelukt de industriële ontwikkeling en de vergroting van efficiëntie (tot uitdrukking komende in een voldoende stijging van de arbeidsproductiviteit) door voldoende scholing en andere maatregelen regelmatig voortgang te doen hebben, zal het mogelijk zijn omstreeks 1952 wederom een volkshuishouding te hebben, die op eigen krachten kan drijven en die niet langer afhankelijk is van giften en andere steun van het buitenland.

Wil dit herstelproces, dat reeds een duidelijk begin heeft gemaakt, ook verder voortgezet kunnen worden, dan is naast de reeds genoemde voorwaarden bovendien de overbrugging, die het European Recovery Programme biedt, onmisbaar. Zonder deze overbrugging dreigt er een plotselinge breuk in het herstel, op welks sombere consequenties nu maar niet worde ingegaan.

J. TINBERGEN.
P. C. VAN TRAA
's-Gravenhage.

HET ONTWERP-WERKLOOSHEIDSWET.

Dezer dagen heeft de Minister van Sociale Zaken bij de Kamer een ontwerp-Werkloosheidswet ingediend. De naam duidt er niet op, dat hier een verzekering tegen werkloosheid wordt beoogd. Toch is dat de bedoeling. De naam is gekozen naar analogie van de andere verzekeringswetten als de Ongevallenwet, Invaliditeitswet en Ziektewet. Het ontwerp kent een uitkering toe bij werkloosheid, welke voor de eerste periode het karakter heeft van een wachtgeld en voor de tweede periode het karakter van een werkloosheidsuitkering.

Een stukje geschiedenis.

Wachtgeldregeling en werkloosheidsverzekering hebben beide in ons land reeds een geschiedenis.

Wachtgeldregelingen kent men in ons land sedert de vorige wereldoorlog. Op dit ogenblik wordt het toekennen van wachtgeld door het Rijk gesubsidieerd krachtens de „Wachtgeldregeling 1946”. Het bedrag van de subsidie bedroeg tot 1 October 1946 60 pCt van de uitkeringen, na dezen datum 50 pCt. Ondernemingen in een bepaalde bedrijfstak kunnen zich aaneensluiten tot een wachtgeldfonds, in welk geval de verrekening van het subsidie met het fonds plaatsvindt. Dergelijke wachtgeldfondsen bestaan thans in het grafisch bedrijf, de sigarenindustrie, de stocartonindustrie, de baksteenindustrie en een belangrijk deel van de textielindustrie. De gehele regeling berust op een vrijwillige basis. Het nieuwe ontwerp knoopt dus aan bij wat in het bedrijfsleven is gegroeid en waardevol is gebleken.

De *werkloosheidsverzekering* slaat haar wortels nog dieper in de geschiedenis. Reeds in 1860 hebben sommige vakorganisaties een aanvang gemaakt met het geven van financiële steun aan werkloze leden. Later heeft de Overheid dat streven aangemoedigd door het toekennen van subsidies. Eerst in de vorige wereldoorlog kwam het Werkloosheidsbesluit 1917 tot stand. Krachtens dit besluit subsidieerden Rijk en gemeente de werkloosheidskassen met eenzelfde bedrag als door de leden aan premie was bijeengebracht. Deze regeling heeft de ontwikkeling der werkloosheidsverzekering sterk bevorderd. Het aantal

verzekerden bedroeg in 1939 niet minder dan 593.000, terwijl aan bijdragen der leden in dat jaar een bedrag ad f 7.700.000 werd geïnd. Het trekt de aandacht, dat een zo belangrijk instituut als deze werkloosheidsverzekering bij Koninklijk Besluit bleef geregeld in plaats van bij de wet. De oorzaak daarvan is, dat het zo moeilijk bleek overeenstemming te verkrijgen over de wijze, waarop de werkgevers aan de kosten der werkloosheidsverzekering zouden kunnen medebetelen. Hunnerzijds maakten zij bezwaar hun bijdragen in de kassen der vakorganisaties te storten, terwijl de vakorganisaties die kassen niet wilden loslaten, omdat zij het product waren van grote offers en noeste arbeid. Gedurende de oorlog werd door de bezetter aan de gehele werkloosheidsverzekering een einde gemaakt.

Na de oorlog is zij niet herleefd, zodat wij thans geheel zonder werkloosheidsverzekering zitten en werklozen direct in de Sociale Bijstandsregeling vallen. De Minister van Sociale Zaken heeft reeds spoedig na de oorlog een commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van de Stichting van de Arbeid en van het Departement, in het leven geroepen om een nieuwe regeling voor te bereiden. Aan dit overleg, waaraan ik als voorzitter leiding mocht geven, bewaar ik aangename herinneringen, omdat hier bij allerlei meningsverschillen toch in onderlinge harmonie tussen Overheid en bedrijfsleven een resultaat werd bereikt. Het is één der voorbeelden, dat de nieuwe vorm van samenwerking juist gekozen blijkt.

Algemene beginselen.

Alvorens de bijzonderheden van het ontwerp wat nader te bespreken, wil ik eerst drie algemene beginselen noemen, waarop het ontwerp is gebouwd.

Het eerste beginsel is, dat de *kring der verzekerden* wordt verruimd, doordat alle werknemers beneden de loongrens van f 6.000 worden verplicht zich te verzekeren. Men mag bij deze loongrens van f 6.000 verband zoeken met de plannen, die ten opzichte van de andere takken van onze sociale verzekering worden voorbereid. Het is uiteraard van belang, dat ten opzichte van de loongrens over de gehele linie zoveel mogelijk uniformiteit wordt verkregen. De kleine zelfstandigen, die overigens in de sociale verzekering zouden kunnen worden opgenomen, moesten hier uitdrukkelijk worden uitgesloten. Het is hier immers niet vast te stellen, of werkloosheid al of niet aanwezig is. Een behoorlijke controle hier is onmogelijk. Al ware dit anders, dan nog zijn voor het bestrijden van de werkloosheid van kleine zelfstandigen andere middelen aangewezen dan het toekennen van een uitkering. Men denke in dit verband aan een betere schofing e.d. De voorzieningen in de werkloosheid der kleine zelfstandigen hebben dus een bijzonder karakter.

Een tweede algemeen beginsel is, dat het ontwerp een *wachtgeldverzekering* heeft opgenomen, die aan de werkloosheidsverzekering voorafgaat. Een werkloze ontvangt dus eerst een aantal weken een uitkering krachtens de wachtgeldverzekering en pas daarna, als hij werkloos blijft, een aantal weken een uitkering krachtens de werkloosheidsverzekering. Waarom werd ook de vorm ener wachtgeldverzekering opgenomen?

Het antwoord luidt, dat aan het toekennen van een wachtgeld bijzondere voordelen zijn verbonden. Wanneer een arbeider een wachtgeld ontvangt, dan behoudt hij de band met zijn bedrijf. Hij gaat niet op in het grote leger der werklozen; zijn plaats blijft open en hij kan daar weer terugkeren, zodra het werk toeneemt. Bovendien brengt het karakter van een wachtgeld mede, dat de sociale voorzieningen doorlopen, zodat geen moeilijkheden ontstaan door het niet betalen van premies. Is dit alles voor de arbeider psychologisch en materieel van veel belang, voor de werkgever heeft deze regeling het voordeel, dat hij over een voldoende arbeidsreserve kan blijven beschikken waaruit hij direct kan putten zodra dit nodig is.

Intussen kan de uitkering krachtens een wachtgeldverzekering slechts van beperkte duur zijn. Wanneer na een aantal weken blijkt, dat de arbeider nog steeds niet naar zijn bedrijf kan terugkeren, dan moet de band met het bedrijf worden doorsneden en overgang van de arbeidsreserve voor de betrokken bedrijfstak naar de algemene arbeidsreserve volgen om een plaatsing elders te bevorderen. Zolang dit nog niet gelukt, krijgt de arbeider voor een bepaalde periode recht op een uitkering krachtens de werkloosheidsverzekering.

Men heeft in dit verband wel eens de aandacht gevraagd voor het onderscheid tussen de normale en structurele werkloosheid enerzijds en de conjuncturele werkloosheid anderzijds. De gedachte was dan, dat de wachtgeldverzekering zou voorzien in de normale en structurele werkloosheid en de werkloosheidsverzekering in de conjuncturele werkloosheid. Naar mijn mening is dit voorstel ongewenst en onuitvoerbaar. Waar de arbeider deelneemt aan de wachtgeldverzekering en daar voor betaalt, heeft hij ook het recht om uitkering krachtens deze regeling te ontvangen, wanneer hij werkloos wordt. Bovendien is het niet mogelijk om bij werkloosheid iedere arbeider van een etiketje te voorzien of hij een normale eventueel structurele werkloze is dan wel een conjuncturele werkloze. Zulks blijkt gewoonlijk pas duidelijk veel later, wanneer kan worden vastgesteld, of een geringe daling in de conjunctuur zich verder heeft voortgezet en tot een crisis heeft geleid. Men zal dus — onverschillig welke economische oorzaak de werkloosheid heeft — bij langdurige werkloosheid de uitkering krachtens wachtgeldverzekering en werkloosheidsverzekering op elkaar moeten laten volgen.

Een derde algemeen beginsel, dat aan het ontwerp ten grondslag ligt, is, dat de uitvoering geschiedt door *bedrijfsverenigingen*. Ook hier moet men de keuze van het uitvoeringsorgaan zien in verband met de plannen, die voor de reorganisatie van de overige takken der sociale verzekering worden voorbereid. Heeft in het algemeen de uitvoering der sociale verzekering door bedrijfsverenigingen veel aantrekkelijks, hier waren nog bijzondere redenen om daartoe te besluiten. Van arbeiderszijde heeft men reeds vele jaren getoond een werkloosheidsverzekering te kunnen opbouwen en beheren. De medewerking aan werkgeverszijde is van bijzonder belang, daar een arbeidsreserve weliswaar voor iedere bedrijfstak noodzakelijk is, maar deze niet groter moet zijn dan door de economische omstandigheden is geboden.

Overigens is de zelfstandigheid der bedrijfsverenigingen bij de wachtgeldverzekering groter dan bij de werkloosheidsverzekering. Bij de uitvoering der werkloosheidsverzekering ligt de nadruk meer bij het bestuur van het *Algemeen Werkloosheidsfonds*, waarvan de werkgevers, de arbeiders en de Overheid ieder een derde deel der leden benoemen, terwijl ook de voorzitter door de Overheid wordt aangewezen. De taak van dit bestuur is ten aanzien van de werkloosheidsverzekering vrij uitgebreid; ten aanzien van de wachtgeldverzekering beperkt zij zich meer tot een algemeen toezicht op de bedrijfsverenigen.

Verschillen wachtgeld- en werkloosheidsverzekering.

Het loont de moeite om de verschillen in de uitvoering der wachtgeld- en werkloosheidsverzekering nog wat nader na te gaan. Ik noem er een viertal.

1. Er is vooreerst verschil in de *verdeling der onkosten*.

Het is de bedoeling, dat de wachtgeldverzekering geheel wordt gezien als een zaak van het bedrijfsleven. Vandaar dat artikel 34 bepaalt, dat de kosten der wachtgeldverzekering worden betaald door de werkgevers en de arbeiders, ieder voor de helft. Daarentegen worden de kosten der werkloosheidsverzekering betaald door de werkgevers, arbeiders en de Overheid, ieder voor een derde. Daarnaast heeft de Overheid dan nog voor haar

rekening te nemen de kosten van de Sociale Bijstandsregeling, welke geheel buiten de verzekering valt.

2. Voorts is er verschil in de *premie* en in de *uitkering*.

Het werkloosheidsrisico loopt in de verschillende bedrijfstakken sterk uiteen. Het ligt dus voor de hand, dat bij een wachtgeldverzekering, welke de werkloosheid van een bepaalde bedrijfstak zoekt op te vangen, de *premie* rekening houdt met het werkloosheidsrisico. Bedrijfstakken met veel werkloosheid, als bijv. het landbouwbedrijf en het bouwbedrijf, zullen dus een hogere premie moeten heffen dan bedrijfstakken met veel minder werkloosheid als bijv. het grafisch bedrijf. Anders de Werkloosheidsverzekering. Deze voorziet niet in uitkeringen voor de bijzondere arbeidsreserve van een bepaalde bedrijfstak, maar in de uitkeringen voor de algemene arbeidsreserve van het gehele bedrijfsleven. Vandaar dat hier geen wisselende, maar een uniforme premie wordt geheven. Administratieve complicaties ontstaan daarbij niet, want de premies voor de wachtgeld- en de werkloosheidsverzekering worden beide tegelijk door de bedrijfsverenigingen geïnd.

Er is ook verschil in *uitkering*. Daarbij moeten nog weer worden onderscheiden *duur* en *bedrag* der uitkering.

Voor de wachtgeldverzekering is in het ontwerp een minimum*duur* van 8 weken voorgeschreven. Dat wil dus zeggen, dat in het wachtgeldreglement der bedrijfsvereniging ook een langere uitkeringsduur kan worden bepaald. Bedrijfstakken met een zeer groot werkloosheidsrisico zullen zich vermoedelijk tot de minimumduur moeten beperken, omdat de verzekering anders te kostbaar zou worden. Daarentegen zullen bedrijfstakken met een geringer risico boven het minimum moeten uitgaan, bijv. tot 13 in plaats van 8 weken. Kent derhalve de wachtgeldverzekering een wisselende duur der uitkering, bij de werkloosheidsverzekering is voor alle bedrijfstakken een uniforme duur voorgeschreven en wel van 13 weken.

Een soortgelijk verschil onderscheidt de wachtgeldverzekering ook van de werkloosheidsverzekering, wat betreft het *bedrag* der uitkering. Voor de wachtgeldverzekering is in art. 38 van het ontwerp slechts een minimumuitkering voorgeschreven, nl. 80 pCt (gehuwden en kostwinners), 70 pCt (ongehuwden, niet kostwinners van 18 jaar en ouder) en 60 pCt (overigen) van het loon. Het wachtgeldreglement van de betrokken bedrijfstak mag ook hier daarboven uitgaan, al zal men wel voorzichtig moeten zijn het verschil tussen loon en uitkering niet zo gering te maken, dat de prikkel tot arbeid teveel wegvalt. Daarentegen is de uitkering bij de werkloosheidsverzekering voor alle bedrijfstakken op de hiergenoemde percentages van 80 pCt, 70 pCt en 60 pCt gefixeerd.

3. Een derde verschil betreft het *risico*.

Het risico van de wachtgeldverzekering wordt gedragen door de bedrijfsvereniging, het risico van de werkloosheidsverzekering door het Algemeen Werkloosheidsfonds. De bedrijfsvereniging neemt weliswaar ook deel aan de uitvoering der werkloosheidsverzekering, maar staat daarbij tegenover het Algemeen Werkloosheidsfonds in een minder zelfstandige positie dan bij de wachtgeldverzekering. Wanneer het risico voor een bepaald wachtgeldfonds te zwaar zou blijken, dan kan het Algemeen Werkloosheidsfonds krachtens artikel 43 van het ontwerp met een bijdrage bijspringen. Men begrijpt, dat dit alleen mogelijk moet zijn „in uitzonderingsgevallen”; „volgens door Onze Minister te stellen regelen” en onder „voorwaarden”, omdat anders allicht een ware run zou ontstaan om het Algemeen Werkloosheidsfonds te plukken.

De financiën.

Hiermede ben ik tot het netelige probleem der kosten gekomen. De Memorie van Toelichting (blz. 9-10) deelt mede, dat aan het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Centraal Planbureau gegevens zijn gevraagd ter

beoordeling van de vermoedelijke kosten. Uiteraard hangt alles hier af van de schatting van het toekomstige percentage werkloosheid. De berekeningen gaan er van uit, dat gemiddeld ruim 6 pCt van het loon door werkgevers, arbeiders en Overheid zal moeten worden opgebracht. Waar de werkgevers en arbeiders uitsluitend de financiële verantwoordelijkheid dragen voor de wachtgeldverzekering, zal hun aandeel in dat bedrag hoger zijn dan dat van de Overheid. Zou de werkloosheid lager zijn dan waarvan hier wordt uitgegaan, dan zou de berekening uiteraard dienstiger uitvallen.

In dit verband verdient vermelding de vraag, in hoeverre de Overheid in de toekomst door maatregelen van conjunctuurpolitiek de werkloosheid zal kunnen voorkomen of temperen. Niet alleen overwegingen van financiële aard, maar ook zedelijke, economische en politieke redenen zullen naar mijn mening daartoe nopen. Een massa-werkloosheid als wij voor de oorlog hebben gekend, zou een zodanige geestelijke verwildering, economische verarming en politiek extremisme te voorschijn roepen, dat de maatschappij die vermoedelijk niet zou verdragen.

Overigens moet volmondig worden erkend, dat het invoeren ener werkloosheidsverzekering een financiële last betekent, welke weinig past bij de thans terecht gevolgde politiek om lonen en prijzen zoveel mogelijk op hetzelfde peil te handhaven. Daar staan evenwel twee opmerkingen tegenover. In de eerste plaats, dat geen weldenkend Nederlander zal wensen, dat wij het in Nederland in de toekomst zonder een verzekering tegen werkloosheid doen. In de tweede plaats, dat het ogenblik om tot de invoering over te gaan nimmer geschikter kan zijn dan thans, nu er weinig werkloosheid is en dus behoorlijke reserves kunnen worden opgebouwd.

Bedrijfsvereniging en arbeidsbemiddeling.

Een belangrijke vraag moet tenslotte nog onder het oog worden gezien. Deze vraag betreft de verhouding tussen het uitvoerend orgaan der verzekering, d.w.z. de bedrijfsvereniging, en het orgaan der arbeidsbemiddeling, d.w.z. het Rijksarbeidsbureau en de Gewestelijke Arbeidsbureaux met hun bijkantoren. Het ontwerp tracht de werkloosheid zoveel mogelijk te beperken en bepaalt daarom in artikel 40, dat de werkzoekende moet zijn ingeschreven bij het orgaan der arbeidsbemiddeling, moet voldoen aan een oproeping van dat orgaan, moet medewerken aan psychotechnisch onderzoek en scholing, enz. Hoe nu, wanneer het orgaan der arbeidsbemiddeling een arbeider, die wachtgeld trekt, bijv. elders buiten de betrokken bedrijfstak kan plaatsen, maar de bedrijfsvereniging wil die arbeider voor de bijzondere arbeidsreserve van de bedrijfstak behouden? Hierbij kan tussen de bedrijfsvereniging en het orgaan der arbeidsbemiddeling in een bepaald geval verschil van mening rijzen. Nu moet men in aanmerking nemen, dat bij de wachtgeldverzekering de kosten door de werkgevers en arbeiders gezamenlijk worden gedragen. De beslissingen omtrent het al of niet toekennen van uitkering moeten door het bestuur der bedrijfsvereniging worden genomen. Daarom geeft het ontwerp bij de wachtgeldverzekering het laatste woord aan de bedrijfsvereniging en niet aan het orgaan der arbeidsbemiddeling. Bij de werkloosheidsverzekering is de verhouding een andere, omdat de arbeider hier niet wordt opgenomen in de bijzondere arbeidsreserve van de bedrijfstak, maar in de algemene arbeidsreserve, terwijl de Overheid bijdraagt in de kosten. Hier heeft daarom het orgaan der arbeidsbemiddeling het laatste woord.

De uitvoering van een en ander zal slechts bevredigend kunnen verlopen, indien bedrijfsvereniging en het orgaan der arbeidsbemiddeling in nauw contact met elkander samenleven. Het ontwerp geeft ook aanwijzingen daarvoor. Zowel bij de wachtgeldverzekering (art. 40, lid 3) als bij de werkloosheidsverzekering (art. 48, lid 2) heeft het orgaan der arbeidsbemiddeling de bevoegdheid om,

wanneer het meent, dat een werkloze ten onrechte uitkering ontvangt, zich schriftelijk tot het bestuur der bedrijfsvereniging te wenden. Het bestuur der bedrijfsvereniging geeft dan een schriftelijk gemotiveerd antwoord. Daarna kan zo nodig nog nader overleg volgen.

Reorganisatie der sociale verzekering.

Reeds enkele malen vestigde ik er de aandacht op, dat bij het ontwerpen van de Werkloosheidswet rekening is gehouden met de mogelijkheid, dat binnenkort ook de andere takken der sociale verzekering zullen worden herzien. Vooral ten aanzien van het uitvoeringsorgaan is een reorganisatie van onze gehele sociale verzekering noodzakelijk. Het laat zich aanzien, dat de bedrijfsvereniging in de herziene verzekering een centrale plaats zal gaan innemen. Evenwel zal dan een verplichte vakbedrijfsvereniging aanwezig moeten zijn, zodat bedrijfsverenigingen als die van de Ziektewet, welke deze naam dikwijls ten onrechte dragen, omdat zij zich over allerlei bedrijfstakken uitstrekken, zullen moeten worden gereorganiseerd. Het ontwerp Werkloosheidswet introduceert echte bedrijfsverenigingen en geen onechte. Zij kunnen daarom het uitgangspunt worden van een nieuwe organisatie van onze gehele sociale verzekering, waarbij boven de bedrijfsverenigingen een algemeen orgaan wordt gesteld, waarin de Overheid is vertegenwoordigd. Dit algemene orgaan zou dan voor de gehele sociale verzekering de functie kunnen vervullen, welke het Algemeen Werkloosheidsfonds ten aanzien van de wachtgeld-werkloosheidsverzekering inneemt. Het is van harte te hopen, dat een reorganisatie van onze gehele sociale verzekering niet te lang meer op zich zal laten wachten.

s-Gravenhage.

Mr Dr A. A. VAN RHIJN.

DE PUBLIEKE KAPITAALMARKT IN 1947¹⁾

De publieke kapitaalmarkt werd in 1947 gekenmerkt door een sensationele inzet en een niet minder sensationeel slot. De inzet werd gevormd door de 3-3½ pCt Nederlandse Staatslening 1947, bestemd tot conversie van de 4 pCt leningen 1940 I, 1940 II en 1941, van de 3½ pCt leningen 1941, 1942 en 1943, alsmede van de 3 pCt lening 1936, met als stok achter de deur aflossing door tegedschrijving op een geblokkeerde conversierekening met een rentevergoeding van 2½ pCt per jaar; het slot door de emissie van f 100.000.000 3½ pCt obligaties en f 302.174.400 aandelen der Koninklijke Olie, waarop de inschrijving, wat de obligaties betrof, openstond op 28 November 1947, terwijl de inschrijving op de aandelen, die aanvankelijk op 30 December 1947 zou sluiten, tot 7 Januari 1948 is verlengd¹⁾.

Deze uitgiffen hebben in grote mate haar stempel gedrukt op de ontwikkeling van de publieke kapitaalmarkt in het afgelopen jaar. De 3-3½ pCt Staatslening, waarmede geen nieuwe middelen werden aangetrokken, kon worden beschouwd als een sluitsteen in de lagerentepolitiek der Regering, als de fixering van het rentepeil der uitstaande staatsleningen op een basis, welke door de Regering voor afzienbare tijd aanvaardbaar wordt geacht. Immers, het ingrijpende karakter der onderhavige conversie gedooft niet, dat een dergelijke operatie op korte termijn wordt herhaald, zelfs al zou de tendentie op de fondsenmarkt aanleiding geven om zulks te overwegen. Daar van dit laatste geen sprake is geweest (de conversielening, die zich in het algemeen goed heeft gehouden, is niet boven pari gekomen), vormt zulks een argument te meer voor de stelling, dat thans geen verdere conversie op grote schaal is te verwachten.

De grote conversie was uiteraard van veel belang voor de bepaling van het rentepeil voor provinciale en gemeente-

¹⁾ Voor de emissiestatistiek moet de aandelenemissie dus tot 1948 worden gerekend.

lijke leningen. Men kan te dezen aanzien constateren, dat de weg naar de 3 pCt lening met een langere looptijd dan ongeveer 20 jaar door de conversie-operatie wel zo goed als is afgesloten. De enkele pogingen, die in die richting zijn gedaan (Alkmaar 24½ jaar, Bussum 25 jaar en Zwolle 28 jaar) zijn niet geslaagd, terwijl zelfs ook een 20-jarige lening van Leiden en een soortgelijke lening van Enschede er niet geheel in gingen. De 20-jarige leningen van Gelderland en de 23-jarige lening van Noord-Holland slaagden wel, doch de leningen dezer provincies behoren altijd tot de best geklasseerde, zodat men daaraan geen algemene conclusie kan verbinden. Een 23½-jarige lening van Meppel verliep ook vlot, doch hierbij ging het om een klein bedrag.

Er is zodoende geen stroom van conversies van provinciale en gemeentelijke leningen losgekomen en het krachtige beroep, dat door de Koninklijke Olie op de kapitaalmarkt is gedaan, zal voorlopig wel een min- of meer remmende werking uitoefenen.

Intussen heeft de lage rentevoet voor leningen er toe geleid, dat een groot aantal kapitaalbehoevende industriële ondernemingen is overgegaan tot de uitgifte van 3½ pCt obligaties, waarvan het merendeel met een looptijd van 20 jaar. Behalve deze leningen, welke aan het publiek zijn aangeboden, zijn zeker nog verschillende onderhandse industriële leningen uitgegeven op dezelfde basis, welke voornamelijk door grote institutionele beleggers zijn genomen.

Hoewel deze leningen wegens de lage rentelast en het feit, dat de rente op obligaties uit fiscaal oogpunt als element van de kostprijs is te beschouwen, voor de industriële ondernemingen zeer attractief zijn en voor de belegger een gunstiger rendement bieden dan de overheidslening, vraagt men zich toch af, of in een aantal gevallen de voor industriële ondernemingen, gezien hun conjunctuurgevoeligheid, wenselijke verhouding tussen eigen en vreemde middelen niet uit het oog is verloren.

De grote obligatie-emissie der Koninklijke Olie neemt onder de emissies van industriële en daarmee overeenkomende ondernemingen zeker een bijzondere plaats in door de brede basis, waarop het bedrijf der Koninklijke rust, en de zeer gunstige verhouding tussen eigen en vreemde middelen. Het grote succes dezer emissie behoefde dan ook geen verbazing te wekken.

Onder de aandelenemissies trok de reeds gereleveerde uitgifte van f 302.174.400 aandelen Koninklijke Olie in het bijzonder de aandacht. Hoewel deze emissie statistisch tot 1948 moet worden gerekend, kan zij voor de beoordeling van de kapitaalmarkt in 1947 niet buiten beschouwing blijven, daar zij na 14 October, toen het gerucht van de op handen zijnde emissie doordrong, zowel de effectenbeurs als de emissie markt heeft beheerst. Het gerucht deed aanvankelijk de koersen van aandelen Koninklijke Olie zeer sterk oplopen. Nadat een officieel communiqué was uitgegeven, daalden de koersen weer, om kort voor het verschijnen van het prospectus ten gevolge van de publicatie van aanmerkelijk verscherpte deviezenvoorschriften in te zakken tot beneden het niveau, dat gold vóór de beurs iets vermoedde. Het is hier niet de plaats om in te gaan op de verklaring van deze gang van zaken. Wel echter kan worden geconstateerd, dat de koersdaling meer reëel was dan de koersstijging, omdat een aandelenemissie van een omvang als nog niet in Nederland is voorgekomen aan het opnemingsvermogen van de markt grote eisen stelt. Hierbij moet bovendien rekening worden gehouden met de invloed van de grote dispariteit tussen de buitenlandse en de binnenlandse koers der aandelen. Immers, ook al is op grond van de deviezenvoorschriften het provenu van doór niet-ingezetenen in Nederland verkochte claims niet transferabel, noch belegbaar in aandelen Koninklijke of andere internationale waarden, daardoor wordt toch het aanbod van

buitenlandse claims in Nederland gestimuleerd, omdat de provenu's van de binnenlandse waarden, die men met de claimopbrengst kan kopen, wel transferabel zijn.

De emissie Koninklijke heeft, zoals bekend, niet alleen de koers van het fonds zelf, maar de gehele koersontwikkeling ter beurze beïnvloed.

De invloed van de aandelenuitgifte der Koninklijke op de emissie markt manifesteerde zich in een vergroting der emissie-activiteit vóórdat de publicatie van genoemde emissie plaats had. Dit was alleszins begrijpelijk. Het kon met grote waarschijnlijkheid worden verwacht, dat een zo grote emissie de markt toch voor een vrij lange tijd minder toegankelijk voor nieuwe kapitaalvraag zou maken. Daar bovendien al vele emissies hadden plaatsgevonden en zekere symptomen van vermoeid raken van de markt waren te constateren (bijv. de beneden de theoretische waarde blijvende claimkoersen), trachtte iedere onderneming, die plannen tot kapitaalvergroting had, voor de bui binnen te zijn.

Alvorens in het kort de emissie cijfers te bespreken, willen wij nog even stilstaan bij enkele uitgiffen, welke de aandacht hebben getrokken. t.w. in de eerste plaats van f 100.000.000 (à f 2,65) 3 pCt Nederlandse Staatsobligaties à pari, waarvan tot ultimo December 1947 f 64.563.000 werd geplaatst, en van f 20.550.000 4 pCt aflosbare cum. pref. aandelen Lever Brothers en Unilever tegen 104-pCt. Door de eerste uitgifte is aan de bezitters van Amerikaanse waarden, die tot (nog steeds vrijwillige) verkoop zijn overgegaan, de gelegenheid tot herbelegging geboden in een fonds, dat een garantie geeft tegen verdere devaluatie van de gulden. Hierdoor wordt wel geen compensatie gegeven voor de beveiliging tegen inflatoire invloeden, die in het bezit van Amerikaanse aandelen is gelegen, maar wel blijft een belangrijke attractie van dollarbezit intact.

De 4 pCt aflosbare cum. pref. aandelen van Lever Brothers en Unilever verschillen eigenlijk nog slechts door de naam van obligaties. Zou men ze cumulatieve inkomstenobligaties hebben genoemd, dan zou het resultaat hetzelfde zijn geweest. Als „Sachwert" kan men ze dan ook eigenlijk niet beschouwen en het is in feite alleen het uitkeringspercentage, dat aan dit aandeel zijn attractie geeft.

Op het gebied van Nederlands-Amerikaanse industriële samenwerking valt een nieuw voorbeeld te vermelden, nl. de Nederlands-Amerikaanse Fittingfabriek. Dat deze vormen van samenwerking, die overigens zeer zijn toe te juichen, sporadisch blijven, is wel een gevolg van de vele moeilijkheden, die daaraan verbonden zijn. Het lijkt dan ook weinig aannemelijk, dat langs deze weg vele industriële projecten, die voor ons land van belang zijn, kunnen worden verwezenlijkt. Het is gewenst, dat gezocht wordt naar vormen van samenwerking, die deze moeilijkheden ondervangen en met name ook nuttig effect hebben voor kleinere projecten.

De cijfers betreffende de emissies in 1947, vergeleken met die voor 1946, vertonen het volgende beeld (zie staatje op blz. 91, eerste kolom):

Uit deze cijfers is duidelijk te zien, hoe de vraag naar nieuw kapitaal, afkomstig van het bedrijfsleven, naar verhouding sterk t.o.v. de vraag van de Overheid is gestegen, en dat daarbij de obligaties nog het overwicht hadden op de aandelen.

Het vorige jaar lag het overwicht bij de Staat (voornamelijk omzetting van geblokkeerd geld in Grootboekschuld) en de Herstelbank, waarbij valt te bedenken, dat de vraag van de Herstelbank feitelijk ook vraag ten behoeve van het bedrijfsleven is. Anderzijds moet de 3-3½ pCt emissie van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten in 1947 tot de vraag ten behoeve van de Overheid worden gerekend. Brengt men de dienovereenkomstige correcties aan, dan wordt de totale nieuwe kapitaalvraag van de Overheid voor 1947 f 99 miljoen tegen f 1.951 mil-

Publieke emissies van obligaties en aandelen in 1946 en 1947¹⁾.
(reële bedragen in duizenden guldens)

	1946		1947	
	Nieuw geld	Con-versies	Nieuw geld	Con-versies
Obligaties:				
Staat der Nederlanden	1.947.903	—	64.563 *)	2.742.362
Andere overheids-lichamen	3.300	5.199	9.540	88.111
Particuliere lichamen	4.500	—	145.585 *)	9.882
Totaal	1.955.703	5.199	219.688	2.840.355
Aandelen:				
Herstelbank	100.188	—	—	—
Particuliere lichamen	32.886	—	98.983	—
Totaal	133.074	—	98.983	—
Totaal Generaal	2.088.777	5.199	318.671	2.840.355

¹⁾ Inclusief reeds op emissievoorwaarden geplaatste bedragen.
²⁾ Zijnde het geplaatste bedrag van de 3 pCt Nederlandse Staatslening, waarvan het maximum destijds op \$ 100 miljoen is gesteld.

³⁾ Inclusief f 25 miljoen 3-3½ pCt Bank voor Nederlandsche Gemeenten.

lioen in 1946, en van het bedrijfsleven f 220 miljoen tegen f 138 miljoen in 1946. De relatieve toeneming van de vraag van het bedrijfsleven is dus niet zo groot als op het eerste gezicht lijkt. Overigens is het alleen aan het verlengen van de inschrijvingsdatum Koninklijke Olie te wijten, dat de vraag van het bedrijfsleven niet hoger was.

In ieder geval is 1947 een jaar van grote emissie-activiteit van het bedrijfsleven geweest. Het lijkt niet onwaarschijnlijk, dat ook 1948 actief zal zijn, omdat de prijsstijgingen op allerlei gebied de investeringsprogramma's nog steeds duurder maken. Of de aangekondigde wettelijke investeringscontrole (thans bestaat nog slechts een officieuze) daarbij grote invloed zal hebben, is nog niet te zeggen. Men krijgt niet de indruk, dat tot dusver bepaald ongemotiveerde emissies aan de markt zijn gebracht en ook voor 1948 is dat niet te verwachten, zolang de controle in de goederen- en prijssector blijft zoals tot dusver.

Amsterdam.

D. C. RENOOIJ.

HET „NETHERLANDS GOVERNMENT FOOD PURCHASING BUREAU" TE NEW YORK VAN 1941—1946 (I).

Een onderdeel van het Londense beleid: de regeringsaankopen.

Op het Londense beleid gedurende de oorlogsjaren valt thans het felle licht der schijnwerpers.

Mede wordt, en zeker niet in de laatste plaats, onder de loupe genomen het werk, verricht door de ten behoeve van de Nederlandse Regering inkopende organisaties in Engeland en de Verenigde Staten ¹⁾.

In dit artikel en het volgende wordt o.a. getracht een inzicht te geven in de economische betekenis voor Nederland van de werkzaamheden van één dier organisaties, het Netherlands Government Food Purchasing Bureau.

Ontstaan.

Reeds kort na de Meidagen van 1940 werd door H. M. de Koningin na persoonlijk overleg met enkele Ministers (w.o. in de eerste plaats genoemd moet worden de toenmalige Minister van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, Mr M. P. L. Steenberghe), het besluit genomen voorbereidingen te treffen tot een herbevoorrading van Nederland, terstond na de bevrijding.

De heer C. van Stolk werd benoemd tot Regerings-

¹⁾ Zie Dr Bierema's rede in de Tweede Kamer naar aanleiding van het wetsvoorstel parlementaire enquête regeringsbeleid.

commissaris in Buitengewone Dienst ²⁾, belast met de uitvoering van de aan Minister Steenberghe verstrekte opdracht.

In deze instructie was vermeld: de voorziening van Nederland na of tijdens de oorlogvoering door middel van aankoop en opslag van de meest noodzakelijke goederen in bevriende landen, voldoende voor vier tot zes maanden verbruik van Nederland en voorbereiding van de verscheping dier goederen.

Onder de „meest noodzakelijke goederen" werd verstaan: voeding en dekking.

De werkzaamheden strekten zich dus uit tot de Ministeries van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening en van Handel, Nijverheid en Scheepvaart.

Daar het Britse Gemenebest niet alleen militair, doch eveneens economisch reeds tot totale mobilisatie van alle beschikbare bronnen had moeten overgaan, was het duidelijk, dat Amerika het aangewezen werelddeel was om als werkterrein te dienen.

In één der oudste gebouwen van New York ³⁾, werd na verkregen toestemming van het State Department ⁴⁾ gevestigd het Netherlands Government Food Purchasing Bureau, in de wandeling Food Bureau genaamd.

Netherlands Purchasing Commission.

Naast dit Bureau bestond reeds in New York een andere inkopende instantie, nl. de Netherlands Purchasing Commission (N.P.C.). De Commissie verzorgde de inkopen voor de Nederlands-Indische Regering en de militaire aankopen ten behoeve van de Nederlandse Regering. Bovendien behandelde zij voor het moederland na de bevrijding de aankopen van goederen, welke onder het Ministerie van Handel, Nijverheid en Scheepvaart ressorteerden, dus o.a. hout, ijzer, staal, auto's, trucks, landbouwwerktuigen enz., uitgezonderd de gehele textielsector, huiden, leder en tabak. Daarvoor droeg het Food Bureau zorg.

In 1945 bedroeg de personeelssterkte van de N.P.C. ongeveer 300 man.

De N.P.C. en het Food Bureau werkten naast elkaar, als twee onafhankelijke organisaties.

Food Bureau: aankoop en opslag.

De Regeringscommissaris besloot zo spoedig mogelijk de benodigde goederen in te slaan, waartoe in nauwe samenwerking met de Regering te Londen een plan werd opgesteld. Oorspronkelijk bestond de verwachting, dat Nederlands-Indië voor een aanzienlijk deel als leverancier zou kunnen optreden, vooral t.a.v. oliën en vetten.

Pearl Harbour (één dag voor de voorgenomen reis van de heer van Stolk naar de Oost) deed de noodzaak ontstaan, alle inkopen te concentreren op het Westelijk Halfrond. Daar het moment van de verscheping der goederen een onbekende factor was, moest tot voorraadvorming voor onbepaalde tijd worden overgegaan. Bij de aankoop der goederen moest met deze factor rekening worden gehouden.

Hierdoor was het van essentieel belang, dat toezeggingen werden verkregen van de Regeringen der landen, waar de opslag zou plaats vinden, dat deze goederen onder geen omstandigheden werden gerequireerd.

De Canadese Regering was hiertoe bereid. De Britse Regering wenste op de hoogte te worden gehouden van alle aankopen en opslagen in „any territory under British Sovereignty" en zou slechts vorderen, indien een eventuele noodtoestand dit onvermijdelijk maakte.

Hoewel de Regering der Verenigde Staten te allen tijde een zeer vriendelijke houding t.a.v. de Nederlandse voorraadvorming heeft ingenomen, werd nooit enigerlei positieve toezegging gedaan.

²⁾ K.B. van 22 Januari 1941 (Radio Oranje 23 Januari 1941). De heer van Stolk was rechtstreeks verantwoordelijk aan de Nederlandse Regering in Londen.

³⁾ 2 Broadway.

⁴⁾ Ministerie van Buitenlandse Zaken.

De middelen werden verkregen door een crediet van de Nederlandse Regering, groot \$ 20.000.000, welk bedrag in 1943 werd verhoogd tot \$ 30.000.000. Tengevolge van de bevrozing der aan buitenlandse Regeringen toebehorende saldi moest een vergunning tot deblokkering door de Regering der Verenigde Staten worden verleend⁵⁾. In een vastgestemde, sterk door oorlogsbehoefte beïnvloede markt, moest uitermate omzichtig worden opgetreden. Iedere vergroting van de vraag deed de prijzen onevenredig stijgen.

Nog grotendeels in het jaar 1941 werd de aankoop tot stand gebracht van granen, rijst, tabak en levensmiddelen ter waarde van \$ 11.650.770 en van katoen, wol, huiden, leder en zeep tot een bedrag van \$ 7.928.116.

Bij voorkeur werd bij de aankoopcontracten gebruik gemaakt van ook in Nederland gevestigde en/of Nederlands georiënteerde personen of ondernemingen.

Voor verschillende artikelen lag de markt gunstiger in Midden- en Zuid-Amerika, waar ter plaatse op de open markt werd opgetreden, nadat de Regeringscommissaris in September 1941 zijn eerste reis naar het Zuidelijk Halfrond had gemaakt.

De opslag vond plaats in 63 pakhuizen in de Verenigde Staten, Canada, Argentinië, Brazilië, Uruguay en de Dominicaanse Republiek. Op regelde tijden werden deze voorraden gecontroleerd, indien noodzakelijk met gebruikmaking van deskundigen.

De opslagplaatsen ten Zuiden van Santo Domingo werden slechts éénmaal per jaar door een inspecteur van het Food Bureau bezocht, zodat hier een „custodian” moest worden aangesteld.

Een Nederlandse bankdirecteur en de voorzitter van de Nederlandse Kamer van Koophandel in Buenos Aires traden in Argentinië geheel belangeloos als beheerders der opgeslagen goederen op.

Tarwe.

Het doel was 200.000 ton tarwe in te kopen. De Amerikaanse Regering, hoewel zeer ter wille, stelde bezwarende condities, zodat gepoogd moest worden het volledige kwantum in Canada te verkrijgen.

Voor een belangrijk deel ten gevolge van de persoonlijke relatie van de Regeringscommissaris met de voorzitter van de Canadian Wheatboard werd de Canadese Regering bereid gevonden 200.000 ton Manitoba I van haar eigen voorraden tegen de prijs van ongeveer 78 ct⁶⁾ per bushel af te staan.

De opslag geschiedde in de Georgian Bay aan het oostelijk deel der grote meren tegen „elevator-receipts”. Dit systeem opende de mogelijkheid de partijen geregeld te verwisselen met nieuwe tarwe, indien dit i.v.m. de kwaliteit noodzakelijk was. Hierbij werd een even grote hoeveelheid van dezelfde kwaliteit gegarandeerd.

Bijzondere vermelding verdient de welwillende houding der Canadese Regering. Vrijstelling werd verkregen van betaling der winstbelasting van 100 pCt over de waardevermeerdering der tarwe, welke maatregel in een besparing resulteerde van ruim 5½ miljoen dollar. Een bedrag, hoger dan de oorspronkelijke aankoopprijs.

Tevens weigerde de Canadian Wheatboard een beroep te doen op de Nederlandse voorraden, toen tegen het eind van de oorlog de Verenigde Staten aan Canada verzochten haar tarwevoorraden af te staan. Wel werden enkele malen kleine partijen aan de Canadese Regering overgedragen, wanneer plaatselijk een acute schaarste was ontstaan, echter met voldoende zekerheid van een vervanging op termijn.

Gerst.

80.000 ton gerst werden eveneens in Canada gekocht. Door het vergrote oorlogsgebruik van gerst was het aan-

bod gering, zodat het geruime tijd duurde, alvorens het vereiste kwantum zonder verstoring van de markt was verkregen. Toen was de Nederlandse Regering de grootste eigenaresse van gerst in Canada.

Eénmaal verzocht de Canadese Regering de gehele voorraad te mogen overnemen, op welk verzoek na tussenkomst van de Regeringscommissaris werd teruggekomen.

Reuzel.

Daar de schaarste aan vetten dreigend werd, besloot de Regeringscommissaris, ondanks de grote risico's aan langdurige opslag verbonden (tot dusver rekende men met een opslagtermijn van maximaal 2 jaar), direct over te gaan tot aankoop van 5.000 ton reuzel (met toevoeging van ½ tot 1 pCt lecithine).

Op verzoek van het Food Bureau nam het research-laboratorium van de Continental Can Company proeven t.a.v. de beste wijze van opslag en het advies luidde tenslotte: bij een constante temperatuur van 36° F. en een vochtgehalte van 72 pCt.

Koelhuizen werden gehuurd van de City Ice and Fuel Co. in Jersey City, Feura Bush, Buffalo en Philadelphia.

Het was een precedent, dat een dergelijke voorraad werd bewaard, zonder dat enige noemenswaardige vermindering van kwaliteit optrad.

Ook van andere zijden dreigden gevaren, doordat de Amerikaanse Regering een wat al te grote belangstelling voor de Nederlandse voorraden toonde.

Op hoge prijs werd gesteld de interesse van wetenschappelijke Amerikaanse zijde voor de technische zijde van het goedgeslaagde Nederlandse experiment.

Rijst.

Ook bij de opslag van 14.500 ton rijst, afkomstig uit Brazilië, Mexico en de Verenigde Staten (gem. prijs ongeveer \$ 4 per 100 lbs) bestonden houdbaarheidsproblemen.

Regelmatig werden de voorraden gegast, hetgeen voor enkele partijen op de duur onvoldoende bleek te zijn. Deze werden overgebracht naar koelhuizen, waar na een half jaar een dusdanige sterilisatie optrad, dat ieder spoor van leven was verdwenen.

Lijnzaad en soyabonen.

In Argentinië werden 25.000 ton lijnzaad verkregen tegen een gemiddelde prijs van \$ 5,25 per 100 kg.

Opslag vond plaats in de open lucht volgens het planchadasysteem.

Er werd gebruik gemaakt van een beperkt aanbod van twee partijen soyabonen in de Verenigde Staten, tezamen 20.000 ton, tegen gemiddeld \$ 1,20 per bushel.

De helft verbrandde binnen een jaar te New York en werd met behulp der verzekering geremplaceerd. Alle partijen werden meerdere malen „ververst” door verkoop en vervanging tegen dezelfde prijs.

Tabak.

Eerst nadat bleek, dat uit Nederlands-Indië waarschijnlijk direct na de bevrijding van Nederland geen aanvoer van tabak kon worden verwacht, werd in Februari 1943 aangevraagd met de aankoop van 1.780 ton, als volgt verdeeld:

- 47.000 balen in Brazilië,
- 10.000 balen in Santiago,
- 50 ton Burley in de Verenigde Staten en
- 50 ton Maryland eveneens in de Verenigde Staten.

Wol en katoen.

Wol werd hoofdzakelijk in Argentinië gekocht en aldaar opgeslagen. De prijzen varieerden van 40 tot 64 ct per lb, naar gelang van de kwaliteit.

Langstapelige katoen was aanmerkelijk in prijs gestegen, zodat van het kopen van deze kwaliteit moest worden afgezien.

⁵⁾ Licentie nr. NY 115991.

⁶⁾ In November 1947 bedroeg de tarweprijs p.l.m. \$ 3 per bushel.

Netherlands Government Food Purchasing Bureau.

Vergelijking van kosten van aankoop, vermeerderd met opslag, verzekeringen en vrachten en de vervangingswaarde op het moment der verscheping.

	Hoeveelheid	Netto Aankoop- prijs	Vracht naar opslagplaats, emballage etc.	Totaal	Onkosten gemaakt van 1941 tot verscheping in 1945	Totale kosten	Vervangings- waarde op moment van verscheping
Tarwe	7.356.969 bush.	\$ 5.451.440,24	\$ 448.295,99	\$ 5.899.736,23	\$ 2.524.188,54	\$ 8.423.924,77	\$ 11.262.177,39
Katoen:							
Ver. Staten	17.485.774 pnds	3.552.023,62	8.116,82	3.560.140,44	472.243,80	4.032.384,24	5.665.795,60
Brazilië	4.409.482 "						
Wol	6.613.161 "	3.447.441,14	22.935,78	3.470.376,92	140.975,05	3.611.351,97	3.147.619,03
Gerst	3.593.767 bush.	1.673.249,22	305.701,15	1.978.950,37	888.066,31	2.867.016,68	4.177.710,02
Rijst:							
Californië	21.074.217 pnds	1.250.489,18	93.962,80	11.344.451,98	488.636,98	1.833.088,96	2.453.156,49
Mexico	6.522.420 "						
Brazilië	2.638.250 "						
Reuzel	10.996.486 "	1.270.433,88	35.506,46	1.292.030,01	609.551,38	1.901.581,39	1.952.364,00
Lijnzaad	25.016.000 kilos	787.562,65		823.069,11	465.441,27	1.288.510,38	1.629.000,70
Leder:							
Zwart Chroom							
Rundleder							
1, 2, 3 soort	2.249.973 leet	791.239,52	12.681,93	803.921,45	27.305,22	831.226,67	1.117.710,04
div. huiden	999.907 "						
zoollider	551.205 pnds						
Soyabonen	603.493 bush.	630.676,61	26.170,99	656.847,60	401.178,94	1.058.026,54	1.466.171,—
Tabak:							
Ver. Staten	372.025 pnds.	403.356,33	23.403,99	426.760,32	33.351,95	460.112,27	907.078,27
Brazilië	900.640 kilos						
Dom. Republiek	666.557 "						
Talk	3.519.206 pnds	147.578,70	5.292,99	152.871,69	17.455,05	170.326,74	217.065,46
Gerookt vlees	580.627 "	75.481,51	673,88	76.155,39		76.155,39	75.704,07
Sigarettenpapier	134.989 "	53.506,98	1.628,98	55.135,96	2.558,01	57.693,97	58.829,98
Benodigd voor het verschepen v. graan:							
Schotten voor tarveschepen etc.	354.090 board feet	36.326,89		36.326,89	2.851,01	39.177,90	39.177,90
Havervlokken	62.820 pnds	7.177,54	164,20	-7.341,74	1.843,26	9.185,—	8.921,—
Div. groenten		902,88		902,88		902,88	902,88

\$ 19.578.886,89 | \$ 1.006.132,08 | \$ 20.585.018,98 | \$ 6.075.646,77 | \$ 26.660.665,75 | \$ 34.179.383,83

Diverse kosten, welke niet kunnen worden gespecificeerd: 23.293,79

\$ 26.683.959,54

In totaal werd 5.000 ton aangekocht, waarvan 2.000 ton in Brazilië. De gehele voorraad werd in de Verenigde Staten opgeslagen in Houston, Texas, New Orleans, Louisiana en New York.

Financiële resultaten.

In „Financial News” van 24 Januari 1941 werd over de inkoopplannen van de Nederlandse Regering het volgende opgemerkt:

„The scheme is a satisfactory development also from the international commodity viewpoint. It will enable raw material producing countries to liquidate part of their surplus which has become unsalable with the loss of European markets.

Moreover the chances are that between now and the end of the war world prices will rise substantially. The rise may possibly be more than sufficient to cover costs of storage, deterioration, the value of the Dutch monetary reserve converted into goods will probably be higher at the time of the liberation of Holland than it is now. Thus, the arrangement is wise commercially”.

De schrijver heeft hierin een profetie uitgesproken, welke in 1945 werkelijkheid is geworden.

Uit het bovenstaande overzicht blijkt, dat de van wijs beleid getuigende inkooppolitiek uiteindelijk een voordelig saldo van netto 7½ miljoen dollar voor de Schatkist opleverde. De gemaakte kosten van opslag, vervanging, assurantie, inspectie en administratie werden meer dan gecompenseerd door de waardevermeerdering.

De economische betekenis voor Nederland van het bezit dezer goederen ging ver uit boven het voordelig verschil van historische aankoopkosten, plus gemaakte onkosten en de vervangingswaarde op het moment van verscheping.

Doordat na 1941 de aankoop van goederen anders dan voor directe verscheping slechts mondjesmaat kon plaatsvinden, had geen ander land het Nederlandse voorbeeld kunnen volgen.

Onder andere als gevolg hiervan werd ons land in 1945 en de eerste helft van 1946 ruimer voorzien van vele

goederen dan andere bevrijde West-Europese landen.

De invloed van deze importen werd ten dele genivelleerd doordat ons land in verhouding veel zwaarder was getroffen, waardoor de aanvangsvoorraden in Mei 1945 nihil waren.

Toch bleef de gunstige voorraadpositie o.a. van broodgraan, tot de totale ordening der wereldvoorraden in het voorjaar van 1946 bestaan. De relatief grote voorraden noodzaakten ons toen gehoor te geven aan een Frans verzoek om 10.000 ton tarwe af te staan.

Personeel.

Alle werkzaamheden verbonden aan de aankoop en instandhouding van deze voorraden werden verricht door een personeel, dat tot einde 1944 nooit uit meer dan zeven personen heeft bestaan.

In een volgend artikel zal nader worden ingegaan op de werkzaamheden van de missie Steenberghe.

Wassenaar.

H. J. DE KOSTER.

BOEKBESPREKING.**JUBILEUM VAN DE KAMER VAN KOOPHANDEL TE KEULEN.**

Verleden jaar heeft de Kamer van Koophandel te Keulen 150 jaar bestaan. Ondanks de in Duitsland wel zeer ongunstige tijden heeft zij nog een gedenkschrift in het licht gestuurd van 75 pagina's, geschreven door den bekenden Duitsen economischen historicus Bruno Kuske¹⁾. In een zevental hoofdstukken worden achtereenvolgens behandeld: voorgeschiedenis en aanvangstijd: de „Handelsvorstand” en de Kamer tot 1831; verkeersvraagstukken; Rijnvaartvraagstukken; andere verkeersvraagstukken; handel en industrie; en dan tenslotte algemene werkzaamheden.

De schrijver deelt mede, dat hij behalve van gedrukt en ongedrukt bronnenmateriaal gebruik heeft gemaakt van het in 1906 verschenen werk van M. Schwann over de

¹⁾ Prof. Bruno Kuske, „150 Jahre Kölner Handelskammer”.

geschiedenis van de Kamer te Keulen, waarvan slechts het eerste deel is verschenen, en van het vervolg daarvan, dat de heer A. Wirminghaus in den vorm van een omvangrijke documentatieuitgave het licht heeft doen zien. Uit den aard van de zaak kunnen in een boekje van dezen omvang slechts de grote lijnen worden weergegeven. Dit is intussen geen nadeel, omdat het inzicht in de veelzijdige werkzaamheid van een belangrijke Kamer van Koophandel in een beschrijving van het bos wellicht beter naar voren komt dan in een uitvoerige beschouwing omtrent alle afzonderlijke bomen.

Overigens verkrijgt de beschrijving een zekere onwezenlijkheid, doordat de schrijver niet of nauwelijks aanraakt, wat er na de „Machtübernahme“ is geschied. De behandeling van alle onderwerpen loopt dood in een vermelding van hetgeen plaats vond in een tijdvak, dat vaag wordt aangeduid als de tijd na den eersten wereldoorlog, waarbij men gemakkelijk kan constateren, dat daarmee wordt bedoeld op de jaren voordat het nationaal-socialisme de macht in handen kreeg. Slechts op één plaats vindt men nog melding gemaakt van een brug, welke gedurende den jongsten oorlog werd voltooid, en welke nu wel weder verdwenen zal zijn. Voorts wordt eenmaal melding gemaakt van de „Parteizeit“. Wordt daarmee bedoeld het tijdvak van de Republiek van Weimar, de tijd van de partijen, of de tijd van de Partij?

Wél vindt men een duidelijke toespeling op het tegenwoordige in den aanhef van het werkje, waarin melding wordt gemaakt van de oude en sedertdien vaak vernieuwde ervaring, dat bij ingrijpen de Duitse en Europese gebeurtenissen en storingen in de algemene politiek ook veranderingen plaats vinden in de organisatie van het economische en sociale leven. De daardoor ten tijde van de Franse bezetting van het Rijnland veroorzaakte onduidelijke toestand was de aanleiding tot de aansluiting van de Keulse kooplieden, waarmee de Kamer van Koophandel werd geboren. Het is duidelijk, dat hier wordt bedoeld te wijzen op de betekenis, welke een zodanig lichaam ook in dezen verwarden en moeilijken tijd kan hebben.

Het kon natuurlijk niet uitblijven, dat in de beschrijving van de economische geschiedenis van Keulen in de laatste anderhalve eeuw ook herhaaldelijk melding werd gemaakt van de economische relaties met Nederland, waaraan men in het Rijnland grote waarde hechtte en klaarblijkelijk nog hecht. In dit verband valt intussen een besliste fout op, wanneer op bladzijde 23 wordt gezegd, dat in 1831 de stapel in Rotterdam en in Dordrecht werd opgeheven. In Rotterdam heeft immers nooit stapeldwang bestaan en in Dordrecht kwam deze reeds in de eerste jaren van de grote revolutie tot zijn einde. Wat in 1831 gebeurde, was, dat naar aanleiding van de Rijnvaartact van Mainz de oude Nederlandse doorvoerrechten voor de Rijnvaart werden vervangen door een gematigd „vast recht“. Dat een bekend geleerde als Prof. Kuske deze fout kon maken, wijst erop, dat de verwoestingen van den oorlog blijkbaar de documentatie op wetenschappelijk gebied in Duitsland niet onberoerd hebben gelaten.

Op zichzelf is het merkwaardig, dat in het Duitsland van heden een werk van dezen aard tot stand kon worden gebracht. Zulks wijst wel op den verbeterden wil van het Rijnland om vol te houden. Mits dit streven in de goede richting kan worden geleid, kunnen wij ons slechts daarover verheugen.

Rotterdam.

Mr W. F. LICHTENAUER.

INTERNATIONALE NOTITIES.

BUITENLANDSE GOUD- EN DOLLARSALDI IN DE VERENIGDE STATEN.

In het kader van de discussie over het Marshall-plan is door het „Department of Commerce“ en het „Treasury Department“ de volgende tabel gepubliceerd betreffende

het bezit aan goud en dollarsaldi van landen, die bij het Marshall-plan betrokken zijn (cijfers in miljoenen dollars, ontleend aan „Chicago Daily News“ van 12 Januari jl.):

Land	Goud	Saldi		Totaal
		op korte termijn	op lange termijn	
Oostenrijk	10	geen	6	16
België	659	172	185	1.016
Denemarken	32	52	34	118
Ierland	11	18	40	69
Frankrijk	700	316	465	1.481
Duitsland	320	27	geen	347
Griekenland	20	32	32	84
IJsland	1	7	geen	8
Italië	60	187	63	310
Luxemburg	geen	22	13	35
Nederland	214	220	995	1.429
Noorwegen	77	91	50	218
Portugal	390	42	21	453
Zweden	168	133	115	416
Zwitserland	1.355	395	870	2.620
Turkije	191	51	16	258
Ver. Koninkrijk	2.360	396	2.025	4.781
Totaal	6.568	2.161	4.930	13.659

De cijfers voor het Verenigd Koninkrijk, België en Frankrijk zijn inclusief „colonial dependencies“. Het cijfer voor Nederland is inclusief West-Indië, echter exclusief Indonesië. In de laatste gebieden bedraagt het bezit aan goud \$ 181 miljoen en het bezit aan dollarsaldi \$ 117 miljoen.

Volgens het rapport is het goud voornamelijk in handen van de betreffende Regeringen, terwijl de rest, \$ 7.091 miljoen, voornamelijk in het bezit is van particulieren in de genoemde landen, in de vorm van deposito's bij Amerikaanse banken, aandelen en obligaties.

DE „VRIJE“ FRANC.

De devaluatie in Frankrijk, die de externe waarde van de franc met rond 44 pCt heeft gereduceerd, is reeds zo veelvuldig besproken, dat een gedetailleerd overzicht van de verschillende aspecten van dit probleem achterwege moge blijven. In het kort samengevat beoogt de Franse Regering met de devaluatie een stimulering van de export en een repatriëring van vluchtkapitaal. Beide doeleinden zullen volgens de Franse Regering worden gediend door de instelling van de vrije markt voor goud en „hard currency“ (i.c. dollars en escudos). Het is deze laatste opvatting, die het meeste stof heeft doen opwaaien.

Ten eerste in Frankrijk zelf, waar er op isg ewezen, aldus „The Investors' Chronicle“ van 31 Januari jl., dat de vrije valutamarkt eigenlijk helémaal niet vrij is. Immers, als kopers van „hard currency“ zullen slechts mogen optreden Franse ingezetenen, die daarvoor toestemming hebben verkregen. Deze toestemming zal uiteraard in hoofdzaak betaling van importen betreffen, en voor import is een licentie van overheidswege nodig. De Overheid heeft dus op de „vrije“ markt een zeer grote invloed. Dat de vrije markt dienstbaar kan worden gemaakt aan de vaststelling van de „werkelijke“ koers van de franc, is dus hoogst dubieus.

Voorts is er de critiek van het Internationale Monetaire Fonds, dat, zoals bekend, de mogelijkheid van een stabiele ontwikkeling van de internationale handel in gevaar ziet gebracht. Tenslotte de critiek van de Engelse Regering, die niet alleen de opvatting van het I.M.F. deelt, maar bovendien gevaren voor het pond sterling vreest, zelfs indien het bewust buiten de Franse vrije valutamarkt wordt gehouden. Een vrije franc-koers van 340 franc voor 1 dollar (de officiële koers is thans 214,392 : 1) zou equivalent zijn aan een „cross rate“ te Parijs van \$ 2,54 voor 1 pond sterling op basis van de nieuwe officiële

sterling-franc-pariteit. Voor de Fransen resulteert hieruit de verleiding om hun dollars voor ponden sterling te verkopen (ondanks het verbod, hetgeen slechts een geringe invloed op de tot stand komende koers zou hebben), vervolgens goederen in de sterling-area te kopen en deze weer voor dollars van de hand te doen. Resultaat: een behoorlijke winst voor Frankrijk, een „hard currency“-verlies voor Engeland.

Voor een devaluatie van het pond sterling is „The Investors' Chronicle“ inmiddels niet overmatig bevreesd. „In to-day's circumstances of strict exchange and import control, devaluation need not, like sea-sickness, just happen“. Goedkoper maken van de Engelse export is bovendien nog niet nodig, terwijl anderzijds, aldus het blad, niemand er enig heil in ziet om de toch reeds schaarse importgoederen nog duurder te maken dan ze zijn.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES.

BOEKEN.

Herstel van de handel op Zuid-Amerika door H. G. Tonnendorf, voor Nederland bewerkt door H. D. Baars, H. E. Stenfert Kroese's Uitgeversmaatschappij N.V., Leiden 1947, 154 blz., geb. f 7,80.

Consumentenonderzoek voor Nederland, najaar 1947. Nederlandse Stichting voor Statistiek, 's-Gravenhage 1947, 197 blz.

BROCHURES.

Geschriften van de Vereeniging voor Belastingwetenschap. No. 61. Stenografisch verslag van het debat n.a.v. de prae-adviezen over de rechtspraak van de tariefcommissie en de rechtspraak in successie-, registratie- en zegelgeschillen, gehouden in de vergadering van 26 April 1947 te Amsterdam. N. Samsom N.V. Alphen a. d. Rijn 1947, 92 blz.

Een en ander in verband met een hervatting van de ondernemersactiviteit in Indonesië door Dr J. M. Pieters. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar in de overzeese economie, politiek en recht aan de Katholieke Economische Hogeschool te Tilburg op Donderdag 30 October 1947. W. Bergmans, Tilburg 1947, 18 blz., ingen. f 1,20.

RECTIFICATIE.

In het artikel „Het productive karakter der consumptieve credietverlening“ van Prof. Dr P. Hennipman, opgenomen in ons nummer van 21 Januari jl., luidt de tweede voetnoot (blz. 51) „G. N. Hahn, „Monetary Theory“, Philadelphia-Toronto 1946, blz. 322“. Dit moet zijn „G. N. Halm, „Monetary Theory“, Philadelphia-Toronto 1946, 2e druk, blz. 322“.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De maandultimo bracht op de geldmarkt een zekere verkrapting teweeg, met name tot uitgang komende in een stijging van de callgeldrente tot $\frac{3}{4}$ pCt. Ook de discountnoteringen gaven een lichte stijging te zien, waardoor driemaandspromessen tegen $\frac{15}{16}$ pCt verhandeld werden, terwijl Mei-papier en alle langere termijnen praktisch tegen $\frac{17}{16}$ pCt waren aangeboden. Het lijkt, dat de geringe spanningen van de Januari-ultimo, welke nimmer van bijzonder groot belang is, vrij spoedig zullen worden overwonnen, al vormt hierbij de omstandigheid, dat in Februari maar zeer weinig schatkistpapier komt te vervallen, een tegenwerkende factor.

De Nederlandsche Bank zag haar deviezenbezit per saldo met f 69 miljoen stijgen, voornamelijk als gevolg van buitenlandse inschrijvingen op de emissie Koninklijke, ten bedrage van omstreeks f 100 miljoen, terwijl echter

eveneens grote betalingen aan het buitenland plaats vonden.

De aandelenmarkt gaf in de afgelopen week een scherpe opwaartse beweging te zien, waarbij vooral internationaal georiënteerde fondsen de leiding hadden. Vrees voor depreciatie van de gulden en binnenlandse prijsstijging was hier vermoedelijk de voornaamste oorzaak, daarbij geïnspireerd door de waardedaling van het Franse ruilmiddel. Bovendien was de indiening van het wetsontwerp op de Materiële Oorlogsschaden, dat voorziet in overheidsuitgaven (incl. herstel van rijkseigendommen) van meer dan f 7,7 milliard, allerminst geschikt om de inflatievrees te beteugelen. Veel hangt hierbij uit de aard der zaak af van het tempo en het tijdstip der uit te keren vergoedingen, alsmede van de wijze van dekking der benodigde gelden. Voorshands is er wellicht weinig aanleiding om directe inflationistische gevolgen van deze geprojecteerde vergoedingen te vrezen, temeer omdat de parlementaire behandeling wel enige tijd zal vergen. Niettemin is het perspectief van onze staatsfinanciën en de nauw daarmee verband houdende binnenlandse waarde van de gulden door het zeer hoge totaal aan uitkeringen wel iets somberder geworden.

Bankaandelen gaven eveneens een krachtige koersstijging te zien, welke ook wel wordt gemotiveerd door de gunstige dividenddeclaraties van 7 pCt door de Rotterdamsche Bank en vermoedelijk $7\frac{1}{2}$ pCt door De Twentsche Bank.

Overeenkomstig de verwachtingen slaagde de conversieoperatie der gemeente Amsterdam volkomen. Dit betekent niet alleen een succes voor de betrokken debitrice, doch stellig eveneens voor de rentepolitiek der Regering.

	23 Jan. 1948	30 Jan. 1948
A.K.U.	172 $\frac{1}{2}$	185
van Berkel's Patent	114 $\frac{3}{4}$	123
Lever Bros. Unilever C.v.A.	303	324 $\frac{1}{2}$
Philips G.h.v.A.	360	388
Koninklijke Petroleum	337	355
H.A.L.	—	225
N.S.U.	164 $\frac{1}{2}$	185
H.V.A.	237	242
Deli Mij. C.v.A.	173	183
Amsterdam Rubber	168	176 $\frac{1}{2}$

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK. (Voornaamste posten in duizenden gulden).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoe bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Betalingen
	Bankbiljetten in omloop	's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
22 „ '47	610.885	178.579	90.758	5	159.379
29 „ '47	610.898	180.770	85.394	5	160.135
5 Jan. '48	610.931	172.974	72.831	2.005	151.166
12 „ '48	584.182	167.510	98.206	2.005	149.971
19 „ '48	584.220	171.578	94.213	2.005	150.304
26 „ '48	584.254	138.706	195.943	2.005	150.663
2 Febr. '48	583.958	232.537	139.961	2.005	148.810

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 2 Februari 1948.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbriefen in disconto	Hoofdbank f — Bijbank " 2.000.000,— Agentsch. " 5.000,—	f 2.005.000,— ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbriefen, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 ²⁾ art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.000.000.000,—
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Hoofdbank f 140.395.979,89 ³⁾ Bijbank " 857.626,40 Agentsch " 7.555.950,40	
Op effecten, enz.	f 148.809.556,69 ⁴⁾	
Op goederen en celen	f 147.875.278,66 ⁴⁾ 934.278,03	f 148.809.556,69 ⁴⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal: Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 581.249.918,28	
Zilveren munt, enz.	2.708.532,59	583.958.450,87
Papier op het buitenland. Tegoed bij correspondenten in het buitenland	f 232.536.800,— 135.080.302,84	
Buitenlandse betaalmiddelen	4.881.108,27	372.498.211,11
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		81.333.868,41
Gebouwen en inventaris		3.500.000,—
Diverse rekeningen		108.718.832,87
		f 4.800.823.919,95

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	12.452.579,46
Bijzondere reserves	32.247.868,69
Pensioenfonds	16.839.403,97
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	124.683.955,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	2.953.413.240,—
Bankassignaties in omloop	376.906,96
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist	f 909.063.453,77
Geblokkeerde saldo's van banken	70.083.673,97
Geblokkeerde saldo's van anderen	39.929.507,71
Vrije saldo's	475.004.514,02
Diverse rekeningen	1.494.081.149,47 146.728.816,40
	f 4.800.823.919,95

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —
²⁾ Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) .. 39.529.875,—
 Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 151.607.558,—

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.	Deposits		
						Other securities	Total	Public deposits
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1			
14 Jan. '48	0,2	1.399,3	1.400	1.306,4	93,3			
21 Jan. '48	0,2	1.399,2	1.400	1.285,0	115,2			
28 Jan. '48	0,2	1.399,2	1.400	1.269,0	131,3			

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Total	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
14 Jan. '48	0,3	308,3	9,9	19,4	413,6	21,7	295,6
21 Jan. '48	0,3	280,8	12,0	20,2	410,4	22,0	293,5
28 Jan. '48	0,3	241,6	12,7	32,7	400,2	16,3	290,8

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel en pasmunt	Vorderingen op de Staat
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
23 " 1947	26.118	12.414	5.509	748	775	52.172
30 " 1947	26.170	12.081	6.896	1.058	776	52.577
8 Jan. 1948	25.729	12.700	7.729	922	723	52.602
15 " 1948	25.688	12.848	7.698	836	752	51.927
22 " 1948	25.727	13.211	7.004	675	775	51.992
29 " 1948	25.980	13.307	7.084	799	793	52.562

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾
				van de Schatkist	van anderen	
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
23 " 1947	637	165.657	78.042	4	5.577	501
30 " 1947	637	167.598	79.761	5	5.775	501
8 Jan. 1948	637	168.211	80.476	5	5.667	501
15 " 1948	637	167.368	79.813	5	5.552	500
22 " 1948	637	167.064	79.442	6	5.738	500
29 " 1948	637	168.047	79.736	6	6.397	499

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen francs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel“ ten bedrage van 64.597 miljoen francs.
³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
8 Jan. 1948	55.173	202.647	125.042	140.700	426.000
15 Jan. 1948	55.173	197.725	125.042	136.100	426.000
22 Jan. 1948	55.173	205.657	125.042	120.700	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
8 Jan. 1948	914.946	81.499	766	79.249
15 Jan. 1948	901.916	81.876	742	79.608
22 Jan. 1948	891.546	83.620	771	81.537

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudercertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
8 Jan. 1948	21.505	20.810	303	21.683
15 Jan. 1948	21.545	20.850	351	21.896
23 Jan. 1948	21.588	20.895	376	21.540

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
8 Jan. 1948	24.651	19.074	562	17.503
15 Jan. 1948	24.436	19.641	819	17.863
23 Jan. 1948	24.278	19.516	1.268	17.334

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitel. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
7 Jan. 1948	5.283,4	63,5	327,2	48,4	4.232,2	1.196,0
15 Jan. 1948	5.602,6	84,3	246,2	48,4	4.103,3	1.255,5
23 Jan. 1948	5.605,7	112,9	244,4	48,4	4.078,7	1.269,5

ZWEEDE RIJKSBANK.
(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen.				Promessen staatschuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen.	Vreemd	Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	
31 Dec. 1946	839	532	1.544	-504	284	94	182
7 Jan. 1948	232 ¹⁾	147	2.761	452	137	—	182
15 Jan. 1948	231	147	2.562	451	134	—	182
23 Jan. 1948	231	147	2.490	443	145	—	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar					
		Totaal	Staat	Banken	45 dagen	Buiten-landse banken	
31 Dec. 1946	2.877	875	706	94	230	174	7
7 Jan. 1948	2.741	1.015	629	323	69	164	4
15 Jan. 1948	2.612	1.040	682	278	69	173	4
23 Jan. 1948	2.606	875	658	136	68	176	4

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND ¹⁾

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens	
Jan. '47	762	201	280	108	— 93
Febr. '47	1.312	313	178	97	— 216
Mrt '47	1.023	256	234	138	— 118
April '47	1.353	339	466	143	— 196
Mei '47	1.286	356	635	134	— 222
Juni '47	1.685	470	478	121	— 349
Juli '47	1.825	425	558	141	— 284
Aug. '47	1.374	337	510	163	— 174
Sept. '47	1.425	335	497	160	— 175
Oct. '47	1.437	381	581	217	— 164
Nov. '47	1.400	409	702	202	— 207
Dec. '47	1.665	434	732	236	— 198
Tot. '47	16.547	4.256	5.851	1.860	— 2.396
Tot. '46	11.764	2.305	3.919	785	— 1.520
Tot. '39	24.306	1.517	2.708	966	— 551

¹⁾ Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek”.

OVERZICHT DER LAATSTE VIER VERKORTE BALANSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.
(in miljoenen guldens).

Actief data	12-1-'48	19-1-'48	26-1-'48	2-2-'48	Passief data	12-1-'48	19-1-'48	26-1-'48	2-2-'48
	Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	2,0 ¹⁾	2,0 ¹⁾	2,0 ¹⁾		2,0 ¹⁾	Kapitaal	20,0	20,0
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven door de Bank gekocht	—	—	—	—	Reservefonds	12,5	12,5	12,4	12,5
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	2.000,0	2.000,0	2.000,0	2.000,0	Bijzondere reserves	32,2	32,3	32,2	32,2
Beleningen	150,0 ²⁾	150,3 ²⁾	150,6 ²⁾	148,8 ²⁾	Pensioenfonds	16,8	16,8	16,8	16,8
Voorschotten aan het Rijk	—	—	—	—	Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	124,9	124,9	124,8	124,7
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	2.958,4	2.915,1	2.911,3	2.953,4
Munt en muntmateriaal:	—	—	—	—	Bankassigntaties in omloop	0,1	0,2	0,4	0,4
Gouden munt en gouden muntmateriaal	581,6	581,6	581,6	581,3	Rekening-courant saldo's:	—	—	—	—
Zilveren munt, enz.	2,8	2,6	2,7	2,7	's Rijks Schatkist	741,4	821,1	856,5	909,1
Papier op het buitenland ..	167,5	171,6	193,7	232,5	Geblokkeerde saldo's van banken	97,1	93,0	101,7	70,1
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	93,1	89,5	191,2	135,1	Geblokkeerde saldo's van anderen	43,1	35,7	35,8	39,9
Buitenl. betaalmiddelen ..	5,1	4,7	4,8	4,9	Vrije saldo's	490,0	484,2	508,7	475,0
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds ..	81,2	81,2	81,3	81,3	Diverse rekeningen	145,3	145,5	145,6	146,7
Gebouwen en inventaris	3,5	3,5	3,5	3,5					
Diverse rekeningen	95,2	114,3	109,8	108,7					
	4.681,8	4.701,3	4.766,2	4.800,8		4.681,8	4.701,3	4.766,2	4.800,8
¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen ..	—	—	—	—					
²⁾ Waarvan aan Ned.-Indië (Wet van 15-3-'33 Staatsblad no. 99)	39,5	39,5	39,5	39,5	Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten	147,6	147,6	149,6	151,6

HAVENBEWEGING.

Te Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen (aangekomen zeeschepen ¹⁾).

Tijdvak	Rotterdam		Amsterdam		Antwerpen	
	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen
Januari 1947	364	628.527	185	181.187	422	855.334
Februari	329	635.622	149	159.582	503	1.050.345
Maart	441	742.747	146	215.633	611	1.272.384
April	463	729.734	176	251.177	642	1.265.483
Mei	507	851.771	215	232.727	729	1.419.137
Juni	538	885.113	215	242.629	716	1.454.412
Juli	558	881.835	201	224.022	600	1.221.270
Augustus	615 ²⁾	976.754	234	254.678	815	1.749.160
September	532	864.670	222	198.454	662	1.386.412
October	508	804.193	243	261.960 ²⁾	767	1.681.956
November	500	828.140	227	267.809	731	1.580.168
December	619	1.054.340	230	279.604	815	1.826.860
Totaal 1947	5.974	9.883.446	2.443	2.769.462	8.013	16.762.921
Totaal 1946	4.464	5.911.539	1.706	1.817.922 ²⁾	5.284	9.312.726 ²⁾
Totaal 1945	1.344	2.063.632	470	458.800	3.585	11.129.932
Totaal 1939	12.026	19.392.128	3.110	4.024.738	9.524	15.888.710
4 t/m 10 Jan. 1948	119	222.587	46	49.893		
11 t/m 17 Jan.	109	165.969	46	61.000		
18 t/m 24 Jan.	109	219.894	55	49.500		

¹⁾ Bronnen: „Mededelingen Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland”; Dienst Gemeente Handelsinrichtingen, Amsterdam; Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam; Economische dienst van de haven, Antwerpen.

²⁾ Gecorrigeerde gegevens.

EMISSIES IN 1947.
(Reële bedragen in duizenden gulden).

Maand	Obligaties	Aandelen	Totaal	Waarvan conver-sies	Nieuw geld
Januari	2.742.702	750	2.743.452	2.742.452	1.000
Februari	3.463	600	4.063	2.458	1.605
Maart	11.862	—	11.862	1.712	10.150
April	12.179	7.633	19.812	10.125	9.687
Mei	52.988	3.216	56.204	3.554	52.650
Juni	14.367	3.000	17.367	385	16.982
Juli	9.707	17.138	26.845	448	26.397
Augustus	12.005	546	12.551	5.398	7.153
September	14.926	28.645	43.571	575	42.996
October	5.408	14.404	19.812	—	19.812
November	176.806	18.491	195.297	73.248	122.049
December	3.630	4.560	8.190	—	8.190
Totaal '47	3.060.043	98.983	3.159.026	2.840.355	318.671
Totaal '46	1.960.902	133.074	2.093.976	5.199	2.088.777

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN DECEMBER 1947¹⁾.
(Bedragen in duizenden gulden; koersen en rentevoeten in pCt).

Naam	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reëel)	Rente-voet	Looptijd
Obligaties.					
<i>Overheid:</i>					
Nederlandse Staatslening 1947 (dollarlening)	630	100	630	3	40 *)
<i>Particulieren:</i>					
N.V. Koninklijke Pharmaceutische Fabrieken v/h. Brocades-Stheeman en Pharmacia, Meppel	2.000	100	2.000	3½	20 *)
N.V. Eternit v/h. Eerste Nederlandsche Fabrik van Asbest-Cementplaten „Martinit“, Amsterdam	1.000	100	1.000	3½	15 *)
Aandelen.					
N.V. Koninklijke Pharmaceutische Fabrieken v/h. Brocades-Stheeman en Pharmacia, Meppel	1.000	150	1.500	—	—
Hollandsche Sociëteit van Levensverzekeringen, N.V., Amsterdam (aand. op naam) ..	1.000	160	1.600	—	—
Klinker Isoliet N.V., 's-Gravenhage	1.000	104	1.040	—	—
N.V. Hollandsche Disconteeringsmaatschappij van 1939, Rotterdam	400	105	420	—	—

¹⁾ Aansluitend op de emissiestatistiek in „E.-S.B.“ van 24 December 1947, blz. 1039.

²⁾ Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing van zekere datum af toegestaan.

³⁾ Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing te allen tijde toegestaan.

PRODUCTIE EN EXPORT VAN NATUURRUBBER¹⁾.

In 1.000 long tons	Productie natuurrubber			Export natuurrubber		
	Indo-nesië	Ma-lakka	Totaal	Indo-nesië	Ma-lakka	Totaal
1941	650	600	1.600	636	575	1.510
1942	—	150	255,8	50	55	290
1943	—	50	280,6	—	—	207,4
1944	—	25	280	—	—	206,7
1945	—	8,6	240	4,3	51,6	250
1946	175	403,7	835	230	366,9	960
1947 Januari	20	52,7	100	18,8	40,7	82,5
Februari	22,5	50,1	97,5	21,3	41,6	90
Maart	22,5	58,9	107,5	19,9	62,7	115
April	25	49,7	102,5	29,5	41	100
Mei	30	47,2	102,5	26,4	67,2	115
Juni	22,5	52,8	95	24,8	39,1	77,5
Juli	22,5	53,9	100	23	48,5	90
Augustus	17,5	49,1	90	17,5	53,1	92,5
September	22,5	53,9	100	22,5	47,7	92,5
October	—	65	115	22,5	70,6	—

¹⁾ Bron: „Rubber Statistical Bulletin“ van Nov./December 1947. De cijfers zijn schattingen. — betekent: niet beschikbaar.

Announces voor het volgend nummer
dienen uiterlijk Maandag 9 Febr. a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

**N.V. Vereenigde Amsterdamsche Melk-Inrichtingen
(V. A. M. I.)**

**AANBOD TOT OVERNEMING VAN
ONDERAANDELEN B**

tot de prijs van f 300.— per aandeel

Ondergetekende bericht dat zij, hiertoe gemachtigd door opdrachtgevers, bereid is onderaandelen B over te nemen op de voorwaarden vermeld in het Bericht aan Houders, hetwelk te haren kantore verkrijgbaar is.

LABOUCHERE & CO. N.V.

Amsterdam, 2 Februari 1948.

Industrieën met exportbelangen

vinden de beste voorlichting in het labyrinth der bepalingen en mogelijkheden in het Weekblad

GROOTHANDEL

Bovendien wijst de interessante rubriek „HANDELSANNONCES“ U de weg naar allerlei nieuwe relaties en suggesties waar ook ter wereld.

Abonnementsprijs fl 15,— per jaar

UITGAVE H. A. M. ROELANTS, SCHIEDAM

Vacatures

Als hoofd van het Secretariaat van een financiële Instelling wordt gezocht een

JURIST

met financiële en juridische ervaring en organisatorische aanleg. Leeftijd circa 35 j. Brieven met nauwkeurige omschrijving van opleiding en levensloop onder no. 336 Adv. Bur. Spin, Singel 264, Amsterdam-C.

Bij de Directie van de Wieringermeer (Noord-oostpolderwerken) te Zwolle, is plaatsing voor

een sociograaf

Gegadigden moeten: 1e. het doctoraal examen hebben afgelegd in sociographie, sociale geographie of economische geographie; 2. reeds enige ervaring als sociaal onderzoeker hebben opgedaan.

Salaris nader overeen te komen. Uitvoerige sollicitaties in te dienen bij de afdeling Personeel (postbus 56 Zwolle), binnen twee weken na plaatsing dezer advertentie.

vervolg van deze rubriek op pag. 100

GAAT U NAAR CANADA?

Laat ons U dan helpen met Uw
REIS- en HOTEL-ACCOMMODATIE
voor de Eerste
Canadese Internationale Jaarbeurs

Toronto 31 Mei - 12 Juni 1948

Als gastheer van de zakenmensen uit alle landen der wereld, doet het de Canadese Regering genoeg om hen met de grootste gastvrijheid te kunnen ontvangen.

Gedurende de Jaarbeurs zal Toronto overvol zijn, maar voor alle bezoekers, die prompt het aanvraagformulier invullen dat bij de officiële uitnodiging is gevoegd, is er hotel-accommodatie beschikbaar. Als U van plan bent te komen, zendt dan dit aanvraagformulier op, zodat wij op behoorlijke wijze voor U kunnen zorgen.

Mocht U nog geen officiële uitnodiging hebben ontvangen, dan zenden wij U die gaarne op aanvraag toe. Het is een teken van welkom op een wereldmarkt waar de producten van 25 landen tentoongesteld zullen zijn. U kunt ze onderzoeken, ze onderling vergelijken en ze ter plaatse bestellen.

Alle mogelijke inlichtingen worden U gaarne verstrekt door:

J. A. LANGLEY

Handelsraad, Canadese Ambassade
Sophialaan 1a, 's Gravenhage

DEPARTMENT OF TRADE AND COMMERCE

OTTAWA

CANADA

Vacatures

Op druk Scheepvaartkantoor te Rotterdam wordt gezocht:

secretaris der directie

Voor beschaafde, energieke kracht, bekend met scheepvaartzaken, de Engelse, Franse en Duitse taal in woord en geschrift beheersend, goede vooruitzichten.

Zij, die over ervaring in soortgelijke functie beschikken, genieten de voorkeur.

Brieven onder no. ESB 1126, bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Bij de Nationale Coöperatieve Raad te 's-Gravenhage wordt gevraagd

een jong econoom

met enige jaren praktijk. Sollicitaties met uitvoerige gegevens te richten aan de Nationale Coöperatieve Raad, Willemstraat 26—30 te 's-Gravenhage.

Indië

Voor de wederopbouw van een groot commercieel-administratief bedrijf in Indië zijn nodig enkele

energieke, beschaafde jongemannen

leeftijd ten hoogste 28 jaar. Bij gebleken geschiktheid goede vooruitzichten. Benodigde opleiding: Academische graad, dan wel eindexamen Gymnasium of 5-jarige H.B.S. Uitvoerige brieven onder letter K.E.C. aan Nijgh & van Ditmar, Parkstraat 27, Den Haag.

Bankinstelling zoekt voor naar Hoofdkantoor te Batavia

hoofd-boekhouder

in staat om geheel zelfstandig leiding te geven aan de administratie in de ruimste zin, tevens onderlegd in fiscale aangelegenheden.

Voorts is plaats voor een

assistent hoofd-boekhouder

die na verloop van tijd de hoofdboekhouder zal moeten opvolgen. Bankervaring strekt tot aanbeveling.

Sollicitaties met uitvoerige vermelding van opleiding en praktijk en vergezeld van goed-gelijklend portret worden ingewacht onder N.V. 358, Adv. Bur. De la Mar, A'dam-C.

Econoom

Op het Economisch Bureau van een grote Bankinstelling te Amsterdam is plaats voor een

jong, energiek drs. in de economie

Interessante werkkring. Goede vooruitzichten.

Br. met uitv. inlichtingen onder no. 3224 IJ. M. aan Adv. Kant. de Bussy, Rokin 60, A'dam-C.

Zojuist verschenen onder auspiciën van
het Nederlandsch Economisch Instituut

BEDRIJVIG NEDERLAND

Een Studie over

Nederlands economische structuur door

Dr Th. L. M. Thurlings

en

Drs J. H. Lubbers

★

Prijs f 6.90

(voor leden en donateurs van het N.E.I. f 5.17)

★

Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de uitgevers
N.V. UITGEVERSMIJ. „ELSEVIER” — AMSTERDAM

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

VAN GEND & LOOS

expedieert van huis tot huis

van dorp naar stad — van land naar land

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Téléfoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro: 3408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) en overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangelegende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).